

1

ВІСТІ
КОМБАТАНТА

ТОРОНТО — НЬЮ-ЙОРК 1970

ВІСТІ КОМБАТАНТА

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЖУРНАЛ

РЕДАКТОРИ: І. Кедрин-Рудницький, Василь Верига

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕҐІЯ: А. Валійський, В. Гузар, Ю. Лопатинський, Р. Купчинський, І. Носик

ВИДАВЦІ: Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, Головна Управа Братства кол. вояків 1 УД УНА

СПІВУЧАСНІ: Братство Українських Січових Стрільців, Об'єднання кол. вояків УПА, Броди-Лев, Інк., Українська Стрілецька Громада в Канаді.

Статті, підписані прізвищем, чи ініціялами автора не завжди відповідають поглядам Редакції.

Редакція застерігає собі право скорочувати статті і справляти мову.

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ:

Австрія:
Dr. S. Naklewycz
Wien XX
Dresdnerstr. 124/III/19

Канада - Захід:
Mr. Lew Rudnyckyj
297 Chelsea Ave.,
Winnipeg 15, Man., **Canada**

З.Д.А.:
"VETERANS' NEWS",
P. O. Box 1184, Church St. Station,
New York, N.Y. 10008, U.S.A.

Аргентина:
Fraternidad de Los Ex-Comb
de la 1a DU ENU, c. Maza 144,
Buenos Aires, **Argentina.**

Англія:
Mr. Wasyl Nakonechny
23 Alexandra St.
Ashton - U - Lyne, Lancs, England

Канада і інші країни:
"VETERANS' NEWS"
41 Whitbread Cres.
Downsview 465, Ontario, Canada.

VETERANS' NEWS, bi-monthly, published jointly by:
United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soldiers of the 1 Ukrainian Division UNA in association with:
Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc., Brody-Lew Inc., Ukrainian War Veterans' Association in Canada.

Address: P. O. Box 1184, Church Street Station, New York, N. Y. 10008, U. S. A.
In Canada: Editor — 9 Skylark Ave., Toronto 9, Ont.

ВІСТІ КОМБАТАНТА Рік 1970 Торонто-Нью-Йорк Ч. 1 (44)

ЦЕ ЧИСЛО «ВІСТЕЙ КОМБАТАНТА» ПРИСВЯЧЕНЕ СЛ. П. Т. ШУХЕШИЧЕВІ-ЧУПРИНЦІ, ГОЛОВНОМУ КОМАНДИРОВІ УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНЧОЇ АРМІЇ ТА 20-ЛІТТЮ СТАНИЦІ ОБ'ЄДНАННЯ КОЛ. ВОЯКІВ УПА В ТОРОНТІ.

ЗМІСТ

стор.

М. Боєслав: Їх наказ (вірш) 2

Б. Кравців: Шухевич-Чупринка військовик і політичний провідник 4

Як згинув Ярослав Старух — а) М. Прокопа, б) Я. Сьвіта 8

Ю. Калина-Лопатинський: Участь 8-ої Дивізії піхоти в боротьбі з УПА, 1947-1957 14

М. Озимко: За 99 днів від Перемишля до Пассав 25

В. Дашко-Марко: Від Перемишля до Жіліни 31

Про початки організованого життя кол. вояків УПА в Канаді 39

Б. Лепкий: Не хиляйте вниз прапора 42

В. Шкільник: Дивізійники із ЗСА на посвяченні собору св. Софії в Римі 43

З листів до Редакції 47

Братство І. УД УНА 48

Свято Бродів у Нью Йорку (48), Свято Бродів в Чікаґо (51), Свято Бродів у Калґарах (52), Загальні Збори Станиці у Філядельфії (53), Коляда Станиці в Торонто (50).

Міжкомбатантські Загальні Збори в Чікаґо 50

Статут Об'єднання б. Вояків Українців в Америці 57

Об'єднання Броди-Лев зелено-святочна збірка 64

Марко Боєслав

ЇХ НАКАЗ

*Присвячую безсмертним Героям
Чорного Лісу*

*Слухай, в ранки пахучі, гучні
Чи у темні розбурхані ночі —
Їх наказ, їх присяга, їх гнів
Гомонять, мов закляття пророчі.
Чуєш голос? Є Це їх —
Так гуде, мов громів мегафони.
— Україно, Твоїх
Не зламали ми вічних законів! —
Ми лягли, як наказ Твій велів,
Кров свою віддали волі в жертву,
Чином дух наш горів — замість слів,
Щоб Ти встала, Вкраїно, із мертвих!
Ми лягли, та за нами, поглянь,
Йдуть нові вже славетні колони —
Аванґард революцій-повстань.
О, тремтіть, большевицькі дракони!*

***

*Був наказ: «До походу! До зброї!
Україна розп'ята в огнях!»
Кожна хата родина героїв,
Месник руку могутню підняв.
Залунав у просторах так гордо
Віщий гомін хоробрих боїв!
Рознеслися стогромним акордом
По світа ідеали Твої.
Ще момент і Твій голос владарно
Загримить на руїнах Кремля,
І напише кольонам ударним
Пісню слави розкута рука.*

Генерал РОМАН ШУХЕВИЧ (ТАРАС ЧУПРИНКА)
Головний командир Української Повстанської Армії

Богдан Кравців

ШУХЕВИЧ-ЧУПРИНКА — ВІЙСЬКОВИК І ПОЛІТИЧНИЙ ПРОВІДНИК

Дня 5 березня ц. р. минуло двадцять років з гасу, як у Білгородському лісі біля Львова упав у бою із з'єднаннями гекістів генерал-хорунжий Тарас Чупринка — той, що його справжнє прізвище було — Роман Шухевиг.

Смерь командира Української Повстангої Армії, генерала Тараса Чупринки вкрила жалобою не тільки серця гисленних його однодумців — угасників українського націоналістигного руху в широкому розумінні цього слова, вояків оголюваної ним Армії, але й широкі кола української політигної еміґрації в усьому світі. Болюгим ударом була ця смерть для тих, що боролися разом з ним у рядах УПА до останньої хвилини, що в процесі цієї боротьби заповнювали тюрми і концтабори Совєтського Союзу. Широким відгомоном відбилася ця смерть в усьому світі. Тож загинув той, що цілих сім років оголював, як головнокомандуюгий, Українську Повстангу Армію в її боротьбі проти двох могутніх окупантів України — тоталітарних гітлерівської Німеггини і комуністигної Москви у боротьбі, веденій спогатку на два фронти, а потім після поразки Німеггини під кінець другої світової війни, протягом п'яти років проти совєтських військових і поліційних збройних сил, на окупованих ними українських землях.

Не зважаюги на порівнально довгий гас від смерти Чупринки-Шухевига, постать його і гини, ведені ним не тільки мілітарні, але й політигні дії не знайшли в українській історіографії, ні взагалі в українській літературі і публіцистиці того насвітлення й оцінки, на які вони заслуговували. Поза трьома невелигкими книжегками, — Володимира Янева «Шухевиг-Чупринка людина і символ (Мюнхен, 1950), виданої Лігою Визволення України, збірогки статтей «Тарас Чупринка» (Торонто, 1950) і Богдана Кравцева «Людина і вояк (ООЧСУ, Ню Йорк, 1952) не появилася ні одна більша монографія про цього «командира армії безіменних», як його називали, хог видано за той гас гимало окремих книжок про менше важливі в історії української визвольної боротьби постаті.

Не знайшла постать Чупринки також достойного йому місця у мистецькій літературі — поза декількома віршами немає нігого гідного уваги. У з розмахом написаному, хог і подекуди

перешаржованому романі Уласа Самгука про боротьбу УПА на Волині — «Чого не гоїть вогонь», що в ньому використано гастинно й воєнний досвід оголюваної генералом Тарасом Чупринкою збройної партизанської боротьби, постать головного командира УПА не згадана.

А тим гасом, виходяги з цілком реальної й об'єктивної оцінки провідної ролі й гинів ген. Тараса Чупринки, його постать була й залишається однією з наймаркантніших в історії збронтх змагань українського народу під гас другої світової війни й після неї. Постаттю великого формату був пізніший командир УПА не тільки в організуванні цієї армії і в її операціях та боях, але ще й до того в 1926-33 рр., коли він в підпільній системі ОУН діяв, як бойовий референт крайової Екзекутиви ОУН. В мемуарній і публіцистигній літературі про активність Романа Шухевига того гасу, майже не підкреслений той факт, що він ги не єдиний із тодішніх провідників підпілля залишився нерозконспірований у виконуваній ним ролі. До кінця ж, ні польська поліція, ні польські суди не змогли встановити ні довести угасти Романа Шухевига в таких ги інших революційних актах. Що більше, не здогадувалися про справжню ролю його в тих діях навіть найближгі його друзі: пластуни, спортовці, товариші з техніки, а й підлеглі йому бойовики. Не знайшла синтетигної об'єктивної оцінки і така сторінка із військової вже біографії Романа Шухевига, коли він в 1938-у році стає одним із співорганізаторів Карпатської Сігі і як старшина для окремих доругень при її штабі, виконує ряд місій військового і політигного характеру, зв'язаних з організацією й озброєнням тієї військової формації, що вимагали багато політигної орієнтації, хисту і такту. Окремої аналізи і розгляду заслуговували б також такі етапи військової кар'єри Романа Шухевига, як його співугасть в організації і проводі так званого «українського леґіону», що був зорганізований 1941-го року і навіть узяв угасть у німецькому поході на СССР, але ж потім був виведений з фронту і зліквідований за наказом самого Гітлєра.

Треба ж пригадати і встановити, що рішився Роман Шухевиг на свою і своїх друзів, багатьох соток українських націоналістів і бойовиків угасть в цих військових акціях у повній свідомості абсурдности і безвиглядности будь-якої самостійної української концепції в умовах гітлерівського режиму і божевільних плянів Гітлєра на доосновне знищення українського народу свідомості, що її він висловив у своїй заяві: «Нам треба боротися безкомпромісово і проти Гітлєра і проти Сталіна». Роман Шухевиг стає у проводі цих військових формацій з єдиною тільки метою — здобути військовий вишкіл і зброю для соток молодих українців і в дальшому партизанського досвіду, усього того, що

допомогло потім вирішально в організації уже цілком незалежної української військової формації, спрямованої і проти гітлерівських і проти совєтських окупантів — Української Повстанчої Армії.

Завершенням військового шляху Романа Шухевича була його провідна участь у творенні і формуванні Української Повстанчої Армії, що її головним командиром він став у вересні 1943-го року. Розбудована і ведена ним, ця єдина в свойому роді військова формація уже цілком модерного типу, вишколена й випробувана в незвичайно важких умовах воєнних операцій, коли вся українська територія була тереном велетенського змагу двох мілітарних потуг світу — гітлерівської Німеччини і червоної Москви, залишиться однією з найбільш маркантних сторінок не тільки в історії України, але і в історії військової справи світу, як приклад застосування партизанської стратегії в умовах тотальної війни. Значення Української Повстанчої Армії і роля ген. Тараса Чупринки з цього погляду — на жаль — ще не усвідомлені і не встановлені в усій повноті. Не доцінюють належно цього значення й ролі не раз і самі ж таки старшини й вояки УПА. Беручи участь в таких чи інших операціях військових з'єднань і частин УПА, виконуючи ті чи інші бойові завдання, довершуючи неймовірні не раз з військового погляду рейди через зайняті окупаційними арміями терени чи й через території чужих і ворожих держав, учасники цих боїв, операцій і рейдів не завжди мали змогу усвідомити усю їх складність, ризиковність чи й незвичайність. За регулярної війни, для старшин генеральних штабів, чи й для командантів таких чи інших військових з'єднань такі операції і дії, як їх проводила УПА, були неможливими, безсуздними, речами, про які не варто було й думати. В мемуарній літературі про УПА наявна безліч прикладів на такі неможливості і неймовірності, які доводять, що у військовій партизанській практиці нічого неможливого і неймовірного немає, що в ній трапляються дії і події, які звичайним людським розумом не раз справді таки важко збагнути. З того погляду вивчення й висвітлення досвіду партизанської стратегії УПА вартувало б уваги і дослідів і українських і чужоземних істориків і теоретиків військової справи. В рямцях таких досвідів була б зокрема дуже цікавою і повчальною студія про той період в діяльності ген. Тараса Чупринки, коли він в 1945-50-х роках, вже після закінчення другої світової війни оголював збройну боротьбу УПА на окупованих совєтськими арміями і загонами НКВД теренах західньої України, утримуючись і переводячи такі чи інші бойові завдання в самій гущі ворожих військових сил.

Проте, Роман Шухевич-Чупринка, це не тільки вояк, але й видатний політичний діяч. УПА ніколи не була виключно

повстангою армією, але також збройно-політигною формацією, що несла на своїх прапорах найбільш поступові і протиставні гітлерівській та сталінській диктатурі, гасла державно - національної незалежности народів та свободи людині... Політигна плятформа УПА, якої одним з творців був ген. Тарас Чупринка, була не меншим фактором сили вояка і старшини УПА, як його зброя. Більшовицькі пропагандисти постійно нападали і нападають на УПА і усе організоване підпілля в Україні, але вони ніколи не спроможні кинути будь-яку тінь на ідеї, за які УПА боролася.

Це саме треба сказати про плятформу Української Головної Визвольної Ради, що її одним із співтвірців був також ген. Тарас Чупринка. Утворення УГВР було завершенням довгого процесу росту організованого українського визвольного руху. Як загально-український політигний цент, УГВР була зверхником УПА і всього визвольного підпілля. Вибрання на I Великому Зборі УГВР Романа Шухевига головою Генерального Секретаріяту УГВР логігно випливало з позиції, яку він у той гас вже займав в організованому визвольному русі.

Генерал Тарас Чупринка і його військові та політигні гини й заслуги широко відомі українцям у вільному світі, зокрема ж усім тим, що були зв'язані з ним ідеєю і спільною боротьбою проти ворогів України. Признання йому як військовикові було висловлене добре в повідомленні про геройську смерть ген. Тараса Чупринки, проголошеному Українською Визвольною Радою, Головним Командуванням УПА та Проводом Організації Українських Націоналістів в березні 1950-го року, де було сказано:

«Протиокупантська визвольна боротьба, що її в 1943-50-х рр. повела УПА, підпільна ОУН та багатомільйонові маси українського народу під досвідгеним і відданим, безпосереднім керівництвом сл. пам. генерала Шухевига-Чупринки, з погляду масового героїзму і патріотизму, з погляду завзяття і жертвенности всіх її угасників та українських народніх мас, з погляду тих незвигайно важких умов, в яких увесь гас проходила праця, не має собі рівної не тільки в українській, але й у світовій історії. Вона завжди становитиме одну з найславніших, найгероїгніших сторінок історії України».

ВСІМ ТИМ, ЩО ПРИВІТАЛИ НАС — РЕДАКЦІЮ і АДМІНІСТРАЦІЮ РІЗДВЯНИМИ ПОБАЖАННЯМИ, ЩИРО ДЯКУЄМО.

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ

ЯК ЗАГИНУВ ЯРОСЛАВ СТАРУХ?

У польському місячному журналі «Пшеґльонд войск льондових», що його видає у Варшаві міністерство народної оборони, у числі за жовтень 1968, появилася стаття-спомин підполковника Яна Сьвіти п. н. «Ліквідація провідника», яка є свідченням очевидця про загибель Ярослава Старуха. Цю статтю передруковуємо в цілості, попереджуючи її уведенням п. Мирослава Прокопа про життєвий шлях Ярослава Старуха.

Редакція

ХТО ТАКИЙ Я. СТАРУХ?

Для українського читача, що виростав на західніх областях України між двома світовими війнами і під час самої війни, прізвище Ярослава Старуха добре відоме. Інакше з жителями інших українських земель та з молодшим поколінням. Мабуть небагато людей знає про Старуха в сучасній Україні. Офіційна пропаганда робить там усе можливе, щоб замовчати або очорнити організований український визвольний рух та його діячів.

А в тім серед тисячів української молоді західних областей, яка в 30-х і 40-х роках вела боротьбу проти, насамперед, польських, а відтак німецьких та російських окупантів, Ярослав Старух був, мабуть, найбільш типовою постаттю. Боротьба за державну самостійність України і праця серед народу і для народу, була його стихією. Він був талановитим бесідником, що швидко нав'язував контакт зі слухачами і поривав їх за собою. Старух був народнім трибуном в найбільш образному значенні цього слова. З ним можна було не погоджуватись, але він імпонував силою своєї віри в те, що він говорив і що робив. Його характеризував полум'яний патріотизм, всеціла відданість українській справі, фанатична віра в неї, що часто межувала з майже повною неуважністю до об'єтивних умов труднощів і можливостей, і рівночасно фанатизм, що звичайно перемагав ті нібито непереборимі перешкоди, нехтування особистим, або радше, готовість бачити особисте тільки в боротьбі за добро громади, особиста завзятість і хоробрість, врешті кожночасна готовість на посв'яту і смерть в ім'я ідеї. Треба сказати, що такі риси в більшій або меншій мірі були в той час домінантні в мисленні кожного з тисячів учасників організованої боротьби в Україні. Але у Ярослава Старуха вони виявлялись в кристально чистій формі, вони всеціло унапрямлювали його життя і давали йому зміст.

Ярослав Старух народився в 1910 році в с. Бережниця Вижня повіт Ліско. Його батько Тимотей Старух (1860—1923) був послом до австро-угорського парляменту, членом Української Націо-

нальної Ради в Станиславові та делегатом на Трудовий Конґрес у Києві в 1919 році. Я. Старух закінчив середню школу в Бережанах у 1928 році і почав студії на юридичному факультеті Львівського університету. Постійні арешти польської, а відтак німецької поліції перешкодили йому закінчити університетські студії, проте він самоосвітою здобув чимало знання з різних галузей суспільних наук. Вступивши в члени Організації Українських Націоналістів, Старух спершу працював виховником юнацтва ОУН, а в 1930-их роках був членом Краєвої Екзекутиви ОУН у Галичині, а відтак на Волині й Поліссі. Старух був активним діячем у тодішньому студентському русі і талановитим публіцистом. Він співробіничав у таких журналах і газетах: «Студентський Шлях», «Наш Клич», «Вісті», «Голос Нації», «Голос», відтак був редактором масового тижневика «Нове Село» у Львові. Старуха багатократно арештовувала і в'язнила польська поліція, він був також в'язнем польського концентраційного табору в Березі Картузькій на Поліссі в 1934 році. В травні 1939 року, отже вже на передодні другої світової війни, в Рівному відбувся великий політичний процес, на якому Старуха засудили на 13 років ув'язнення. Двадцять трьом обвинуваченим на тому процесі молодим українцям з Галичини, Волині і Полісся закидали, що вони були членами ОУН і намагалися відірвати західні області від Польщі. Під час процесу вийшло на яв, що підсудних тортурували методами яких давніше польська поліція в такій гостроті не вживала.

Опинившись на волі в наслідок війни, Старух продовжував працю в ОУН і в 1941 році став членом її проводу (це була частина ОУН, яка після розколу в 1940 році була під проводом Степана Бандери). Влітку того ж року Старух брав керівну участь в організації громадського і політичного життя на Житомирщині і Київщині, за шо його арештувало гестапо. Йому вдалося втекти з в'язниці, і після того він став керівником школи для членів ОУН на Волині. Повернувшися до Галичини, Старух працював над виготовленням популярних підручників самоосвіти, зокрема з галузі історії України, а в 1942 році став організаційним референтом проводу ОУН в умовах німецької окупації України. У грудні того ж року його арештувало гестапо і піддало дуже важким тортурам у відомій у Львові в'язниці при вулиці Лонцького. ОУН вдалося підкупити двох поліцаїв з охорони в'язниці, і в осени 1943 року вони вивели з в'язниці Я. Старуха і пізнішого генерала УПА Дмитра Грицая, під претекстом переведення в'язнів на переслухання до центрального будинку гестапо при вулиці Пелчинській.

Звільнений таким чином з ґестапівської в'язниці, Старух почав працювати в організованій тоді при пропагандивній референтурі проводу ОУН радіостанції «Самостійна Україна», а відтак став її керівником. Станція знаходилась у Карпатах під охороною від-

ділу УПА і передавала свої програми українською, російською, французькою й англійською мовами. Двома останніми мовами говорив молодий бельгійський економіст Альберт Газенбрукс, який під час поїздки по Україні попав до УПА і захопився ідеями української боротьби проти німців і російських більшовиків. У 1945 році Газенбрукс попав у руки КГБ і просидів десять років у совєтських в'язницях і концентраційних таборах.

У квітні 1945 року Старух був призначений головою проводу ОУН на теренах т. зв «Закерзоння» і там керував боротьбою ОУН і відділів УПА аж до своєї смерти. У той час він вживав псевдоніму «Стяг». Це були роки насильних вивозів українців з їх рідних земель — Лемківщини та Посяння, що супроводилися безоглядним терором російських і польських комуністичних з'єднань над українським населенням. За підрахунками польських комуністичних дослідників у тій боротьбі з українського боку брали участь понад чотири тисячі вояків та старшин УПА і членів ОУН. Якщо йдеться про поляків, то у фінальній стадії польської ліквідації операції проти УПА та організованого визвольного підпілля в квітні 1947 року брали участь такі сили: 15 комбінованих полків з п'яти дивізій, одна дивізія корпусу безпеки, відділ міліції в силі 700 людей, одна летунська ескадра. Операцією командував генерал Моссор, і йому, як допоміжні сили, були підпорядковані також місцева дев'ята дивізія, 36 полк піхоти, один полк саперів і кілька куренів державної безпеки.*

Цікаве, що в цей період своєї діяльности Я. Старух, що багато років був переслідуваний польськими окупантами між двома світовими війнами, добився домовлення між українськими збройними та підпільними силами «Закерзоння» і тодішнім польським антикомуністичним підпіллям у справі координації дій проти спільного ворога. З того часу походить також ширша політична публікація Старуха п. н. «Опир фашизму», що була перекладена також на польську і на англійську мови і поширена на «Закерзонні» і в Польщі. Тоді з-під його пера вийшло чимало статтей, закликів, меморандумів, що в чужомовних перекладах були спрямовані до західніх народів з метою інформувати їх про визвольну боротьбу українського народу.

Мирослав Прокоп

---

* Ignacy Blum. Udział Wojska Polskiego w walce o utrwalienie władzy ludowej, "Wojskowy Przegląd Historyczny", Warszawa, 1959, N. 2.

Wiesław Szota, Zarys rozwoju Organizacji Ukrainskich Nacjonalistów i Ukrainskiej Powstanczej Armii. "Wojskowy Przegląd Historyczny", Warszawa, 1963, N. 1.

Jan Gerhard, Dalsze szczegóły walk z bandami UPA i WIN na południowowschodnim obszarze Polski, "Wojskowy Przegląd Historyczny", Warszawa, 1959, N. 4.

ЛІКВІДАЦІЯ «ПРОВІДНИКА»

Після безуспішних діянь, що тривали безперервно 16 днів і ночей, старшини, а навіть команда оперативної групи «Любачів» почали сумніватися чи вдасться їм знайти бункер, у якому мав знаходитися штаб УПА, а з ним «провідник на закерзонський край» — «Стяг».

В тій ситуації командир підгрупи покликав мене до себе і наказав, щоб ми 17 жовтня ще раз перешукали лісний масив, а якщо до години 16 бункер не буде відкритий — закінчити акцію і сконцентруватися в місцевості Монастир. Правду казати, перешукування лісу без вислідів уже мені надоїло, але що ж — наказ наказом.

В годині восьмій, як командир штурмової групи, я приступив до виконання наказу. Перешук лісу почали ми від межі південного краю в північному напрямі і до одинадцятої години ми досягли краю північного. Там я зарядив коротку перерву, після чого ми з поворотом перечісували ліс у напрямі полудневім. Так ми ходили лісом до години п'ятнадцятої. До північного краю лісу залишилося ще коло 300 м., а до закінчення акції ще одна година... Одначе військо було вже вичерпане, тому я зарядив підпочинок. Я був теж тим лазінням по лісі втомлений, а до того відчував величезну спрагу.

Ми відпочивали на лісній доріжці. Одного із зв'язкових послав я за водою, а трьом розвідникам доручив перешукати загайник. Ледве почав я пити, як прибігає один з розвідників і звітує мені, що вони нзайшли якесь підозріле місце. Я зірвався і вже в дорозі розпитую за подробицями. Каже мені, що є така собі стежка, а на ній штучно засіяна зелена травична і галузки малих сосон пообтирані. Далі штучно засаджений ялівець, а побіч нього свіжо насипана суха глиця.

Я дав наказ командирові резервового відділу, щоб маршував з відділом за мною. Розстрільній подав я сигнал: «Вперед!»

Знаходжу мало вживану стежку. Галузки справді пообтирані, росте травичка трохи відмінна від трави лісної. Підходжу до ялівця. Я нахилився, рукою відгортаю глицю, яка здавалася підозрілою, і голосно кричу: «Ну, врешті, ви сякі-такі (я вжив кілька непарляментарних слів), за наші труди і муки сьогодні покінчимо з вами!»

В цьому моменті відчиняється кляпа, з отвору вихиляється один з бандитів і січе по нас серією з автомату. Я був близько при самій кляпі, так що не встиг навіть вирвати револьверу з-за пояса. Я відхилився і впав навзнаки взад. Але мій завжди несхибний розвідник — а був ним тоді рядовий Сковрон — стояв за моїми плечима з автоматом, відбезпеченим і готоим до стрілу. Ждав на бандюгу, як кіт на мишу. Без надуми потягнув за спуск. Бандит випускає зброю з рук і падає назад до бункера. Разом з ря-

довим Сковроном і рядовим Юдою пробуємо важко раненого бандита витягти нагору. Ми хотіли довідатися, чи в тому убнкері є «Стяг». Але це нам не вдалосж, бо з бункера відкрито на нас сильний вогонь.

Все це тривало дуже коротко. Потому запала тиша.

Командирові відділу моеї резерви наказав я обійти бункер у промені яких 60 м., визначаючи йому напрями вогню, а трьом рядовим — заняти становища у віддалі коло 5 м. від отвору бункера, і хто вихилиться з бункера, негайно нищити вогнем. Штурмовій групі я доручив окружити бункер двома перстенями, рахуючись з тим, що десь може бути додатковий вихід у добре замаскованому місці. Коли все це було виконане, я видав доручення привести до мене полоненого «Левка».

На лінії оточення запанувала між вояками величезна радість. Навіть доходили до нас вигуки «ура!» Я мусів втихомирити ту розвеселену воядьку братію.

«Левкові» доручив я, щоб підповз якнайближче до отвору бункера і нав'язав з бандитами розмову українською мовою. Я лежав кілька метрів за ним і диктував йому, що має говорити. Він заявив їм, що вони оточені полком війська і їхні спроби вирватися безнадійні. Спочатку не хотіли взагалі розмовляти, але коли я велів йому сказати хто він і звідки в нас узявся, котрі сотні були розбиті і які командири згинули, відізвалися, закидуючи «Левкові», що він зрадник українського народу, що вітчизна — Україна ніколи йому цього не простить. Чув я власними вухами лемент, що вони пропали, що їх зраджено і що разом з ними пропала ціла «самостійна Україна». Пізніше заявили, щоб їм дати час до надуми, що нарадяться і дадуть нам відповідь.

Від перших стрілів до тієї хвилини пройшла може година. В тому часі отримав я від штабу оперативної підгрупи «Любачів» шифровану записку, щоб за всяку ціну «провідника України на закерзонський край» узяти живого.

По півгодинній перерві кличу до бункера, чи вже нарадилися. Відповідають, що вже, але хочуть переговорювати з якимсь вищим наставником, з полковником. Я через «Лвка» відповідаю, що пропозицію приймаю, полковник прибуде сюди за пів години.

Де там тоді можна було шукати полковника, коли сам наш командир групи «Любачів» був у ранзі майора, до того ж його тоді там не було.

Коли проминув визначений час, я сам мусів виступати в ролі полковника. Підповзаю до отвору бункера, зміняю голос і заявляю, що я полковник і хочу з ними говорити. В цій миті роздався за мною у віддалі яких 30 м. величезний вибух і оночасно з отвору бункера з разючим криком: «За самостійну Україну, ура!» вистрибує один з бандитів з ручним машиновим крісом і тне по нас огнем. Але знову наша несхибна трійка розвідників, яка, незважаючи на

потужний вибух, не відступила ні на крок, і цим разом була швидка. Бандит упав на землю.

Мушу вияснити, що було причиною того потужного вибуху. Отож, згідно зі звідомленням полоненого «Левка», бункер мав бути в промені 40 м. оточений шістнадцятьма мінами, сконструйованими самими бандитами. Були це гарматні стрільна до 122 мм. гавбиці із спеціяльними запальниками. Від кожного стрільна був протягнутий дріт, що вів до середини бункера. За пот:гненням дроту стрільно вибухало.

«Стягові» вдалося тільки один такий набій «підірвати», і то так для нас щасливо, що навіть ніхто не був ранений. Кількох було потурбованих куснями дерева і камінням, як теж закопчених і заляканих. Мене теж підкинуло вгору і майже засипало землею. Якимсь кавалком сосни дістав я добре по плечах, так що вояки думали, що я вбитий. Але за хвилинку я встав, обструсив землю і швидко вернувся до форми. Тільки в ухах шуміло.

«Стяг» гукнув до нас з бункра, що покищо полетів один такий набій, зараз полетить їх більше. Але відділ саперів, що співдіяв з нами, негайно приступив до розшуків за тими спеціяльними апаратами. Знайшовши один, провідник відділу досить швидко і зручно його знешкідливив і розшифрував конструкцію. Вдалося йому також нзайти систему і віддаль розкладу. За годину район навколо бункера був розмінований.

Я доручив, щоб ще раз докладно перевірити терен, щоб якийсь заплутаний набій не наробив нам бігосу. Після докладної перевірки я знову почав розмову з «Стягом», але був уже обережніший.

Час швидко минав. Сонце хилилося на захід, майже западав вечір.

Я дав «Стяговї» 10 хвилин до надуми, або піддається, виходячи з бункера з піднятими руками, або ми приступаємо до цілковитої їх ліквідації. Одначе «Стяг», не зважаючи на наші постійні заклики піддатися, не виходив. Тому ми встрілили до середини бункера через отвір і видихову руру кільканадцять ракет і кілька кісток тротилю. Бункер запалився. Спочатку бандити намагалися гасити вогонь землею, але це не вдалося. Коли полум'я захопило більшу частину бункера, з нутра долетів до нас спів. То «Стяг» зі своєю особистою охороною відспівали свій український гимн. Чути також було крики, що гинуть за «самостійну Україну», після чого наступили тихі вибухи.

Було це 17 жовтня 1947 р. коло години 19.30.

Пплк. Ян Сьвіта

Від Редакції:

Переклад цієї статті передаємо згідно із оригіналом і тому в ній повторяється слово «бандити» на означення вояків УПА, але з самого змісту видно, що це були за «бандити», коли вони вмирали зі словами за «самостійну Україну».

Ю. Калина-Лопатинський
пполк. УПА

УЧАСТЬ 8-ї ДИВІЗІЇ ПІХОТИ В БОРОТЬБІ З УКРАЇНСЬКОЮ ПОВСТАНСЬКОЮ АРМІЄЮ В 1947 — 1957 РР.

У військовім квартальнику "Wojskowy Przegląd Historyczny", Rok XIV, Kwiećien-Czerwiec, Nr. 2 (50), Warszawa 1969 r., появилась стаття полковника Станіслава Жепского під наголовком "UDZIAŁ 8 DYWIZJI PIECHOTY W WALKACH Z BANDAMI UPA W LATACH 1947—1957".

На вступі полковник Жепскі пише, що на терені Ряшівського та Краківського воєвідств були, крім відділів польського підпілля як НСЗ, ВІН, АК, також дуже сильні відділи Української Повстанської Армії, зорганізовані в сотні та курені.

Полковник Жепскі коротко подає поділ «Закерзонського Краю» на адміністраційні Округи та військові Тактичні Відтинки. І так Тактичний Відтинок «Лемко» відповідав адміністраційній Окрузі ч. І, що ділилась на 3 надрайони: «Верховина», «Бескид», «Холодний Яр». Військово ТВ очолював майор Василь Мізерний — «Рен». Цей відтинок обіймав полудневo-східній райони Закерзоння та повіти Перемишль і Ярослав. На території цього ТВ були два курені, — «Рена» та «Байди» і дві самостійні сотні «Лиса» і «Смирного». До куреня «Рена» входили сотні: «Стяга», «Гриня», ««Бродича» і «Біра». До куреня «Байди» входили сотні: «Бурлаки», «Громенка», «Ластівки» і «Крилача».

Тактичний Відтинок «Бастіон», що мав лише один надрайон «Батурин», відповідав адміністраційно Окрузі ч. II. На цьому відтинку оперували курінь «Залізняка» та дві самостійні сотні «Бриля» і «Сагайдачного». До куреня «Залізняка» входили сотні: «Калиновича» — М-1, «Шума» — М-2, «Туча» — М-3 і «Крука» — М-4.

Тактичний Відтинок «Данилів» відповідав адміністраційно Окрузі ч. III, і мав два надрайони «Лиман» і «Левада». На цьому відтинку діяв курінь «Беркута», до якого входили сотні: «Яра», «Чавса» і «Давида». Крім цього була ще самостійна сотня «Володі».

Надрайони ділились на райони, а ті знова на кущі, до яких входило кілька станиць (сіл). Кожний кущ мав Самооборонний Кущовий Відділ — СКВ, який складався з 30-50 чоловіка та ділився на 3-4 рої.

Курені складалися з 4 сотень, які мали між 120-540 стрільців. Узброєння на загал було добре, а сила вогню сотні УПА, як пише полк. Жепскі, дуже часто перевищувала силу вогню регулярної польської піхотної сотні.

Склад відділів УПА мінявся, залежно від політичних та військових обставин. Сотні, що мали на початку до 500 стрільців, в 1947 р. зменшились до 150 стрільців. Загальна сила УПА нараховувала понад 2 тисячі чоловік. Була це тільки частина збройного підпілля українських націоналістів, пише полк. Жепскі, до якої треба ще додати кількатисячну Організацію Українських Націоналістів та численні боївки Служби Безпеки (СБ).

Подаючи статтю полковника Станіслава Жепского в скороченні, придержуємось поданого ним порядку розділів, в якому поділено боротьбу на такі частини:

1. Перша фаза боротьби 8-ї Дивізії піхоти з УПА липень-жовтень 1945 р.

2. Друга фаза боротьби з УПА листопад-березень 1946 р.

3. Дія 8-ї Дивізії піхоти в складі Оперативної Групи «Ряшів», квітень-жовтень 1946 р.

4. Участь одиниць 8-ї Дивізії піхоти в Оперативній Групі «Висла».

Перша фаза боротьби 8-ї Дивізії піходи з УПА липень - жовтень 1945 р.

По прибутті 8-ї Дивізії до Кросна, пише полк. Жепскі, штаб дивізії не орієнтувався в розміщенні відділів УПА, а вістки, що їх одержував від органів безпеки та т. зв. обивательської міліції (МО) були не повні і не вірні. І так 16 червня одержано вістку, що в Сяноку застрілено трьох совєтських бійців, а в районі Криниці зауважено рух відділів УПА. Того ж дня представники штабу 36 полку піхоти Війська Польського (ВП) перебрали від совєтських пограничних військ потраничну полосу. В селі Хочів, сім кілометрів від Ліська, наткнулись вони на відділ УПА, що провадив групу цивільного населення. З Ліська визвано совєтські війська, а з Сянока міліцію, які разом окружили ліс, і звільнили біля 80 осіб цивільного населення та захопили в полон 8 упівців. 25 червня одержано вістку, що УПА наскочила на будинок міліції в Новім Загір'ю. Післані вояки з 34 полку піхоти примусили упівців відступити.

Дуже активними були відділи УПА на відтинку 36 полку піхоти. І так в ночі 25 червня в селі Роп'янка відділ УПА спалив двір та двірське забудовання, а з тартака вивезено дошки в напрямі Тирави Волоської та Завадки. Вислану патролю війська та міліції упівці зустріли машиновим вогнем. З району Забруча одержано вістки, що збираються відділи УПА, щоб напасти на станицю в Тисні та відбити полонених із сутички під Хочевом. Того ж дня інший відділ УПА наскочив на пограничну станицю в Прислуці. Наскок відбито. 31 червня одержано відомість, що в селі Завадка перебуває більший відділ УПА. На акцію поїхали: сам полковник 36 полку піхоти, пполк. Микола Кірилюк, 6 старшин, 36 жовнірів та

кілька міліціянтів. Перед селом упісти обстріляли кольону з кулеметів. Командир полку приказав відкрити вогонь з мінометів та кулеметів на ліс. Тоді відділ УПА почав обстріл запальними стрільнами, запалюючи кілька хат. ВП почало гасити пожар, але акцію рятування унеможливлювали вибухи гранат і амуніції в деяких хатах. Страт у полку не було, тільки двох міліціянтів було ранених.

В серпні активність УПА зросла. ВП мало ряд сутичок та переслідувань за відступаючими відділами УПА. В ночі з 12 на 13 серпня значні сили куріня «Рена» наскочили на Балигород. Натрапивши на боєві обезпечення 3 куреня 36 полку та на патрулі 3-го дивізіону легкої артилерії, упівці відкрили машиновий огонь, але, зазнавши деяких втрат, відступили на полудневий захід. В ночі з 27 на 28 серпня вони наскочили на Балигород, атакуючи місто рівночасно з трьох сторін. Одна група зі сторони Жарниці, друга з Бережниці Вижньої, а третя з напряму Тисної. До оборони міста ВП використало крім машинової зброї також і полеву артилерію. Наступ відбито, за те зорганізована погоня ВП не дала жодних успіхів.

Тому, що дотеперішня боротьба 8-ї дивізії на терені Ряшівщини не дала бажаних результатів, пише далі полк. Жепскі, командир дивізії, полковник Гражевіч, рішив прочищувати ті райони, де була найбільша активність відділів УПА. На початок заплянувано прочистити два відтинки: перший Мриглод—Домрадь—Кросно—Лісько—Одрехова і райони на північ від Ліська. Другий, на захід від Балигорода, села Середнє — Плонна — Вислок Великий — Команьча.

На 34-тий полк піхоти припали два відтинки: Строгів Долішний, Межиброддя, Мриглод, Лодина, Криве, Фаліївка, Чистогорб, Команьча, Прилуки, Зайнички, Репедь.

На 36-тий полк піхоти припав один відтинок: Балигород, Жерниця Вижня, Середнє Село, Джурджів, ліс у районі узгір'я 568.0, Тишовець.

17 серпня на відтинку Плонна оперативна група 34 полку піхоти окружила відділ УПА в силі понад сто осіб та відібрала худобу і авто, що його попереднього дня вони здобули в бою з советськими військами.

18 серпня дійшло до великої сутички з відділом УПА, який начислював біля 300 осіб в околиці Одрехової. Щоб цей відділ цілковито зліквідувати, полковник 34 полку піхоти вислав дві боєві групи ВП, одна в складі 60 жовнірів скріплена двома протипанцирними гарматками рушила по лінії Сянок — Писаровичі — Надоляни, щоб відтяти відхід уступаючим на південь від Одрехової частинам УПА. Друга група в силі 60 жовнірів і три протипанцирні гарматки пішла по лінії Сянік — Заршин. Коло год. 11-ої рано друга група вдарила з півночі на село Одрехову. Заскочені відділи УПА по-

чали відступати в напрямі села Мимонь. Наскок увінчався успіхом. Забито тридцять упівців, а двадцять дев'ять взято до полону. Здобуто 6 ручних скорострілів німецького та мадярського виробів, 15 крісів, 7 машинових пістоль та 1 міномет. В районі села Мимонь 12-особовий відділ 14-ої самоходової сотні ВП заатакував вдступаючі відділи УПА, беручи до полону 12 стрільців та здобуваючи ще 12 ручних кулеметів, 2 маш. пістолі, 2 кріси та 1 мавзер.

22 серпня УПА підпалила село Шкляри, щоб не допустити до нього польських репатріянтів з УРСР. Вислана на місце група з 14-ї самоходової сотні ВП застала лише згарища та кочуючих під голим небом репатріянтів.

Малі сили дивізії, пише полк. Жепскі, не могли успішно поборювати УПА. Для того полк. Ґражевіч, командир 8-ї дивізії, вирішив зменшити пограничні відділи, щоб звільнені в цей спосіб курені ВП зміцнили гарнізони в Риманові, Сяноку, Ліську та Балигороді.

28 серпня в районі Тирави Волоської 3 курінь 34 полку піхоти в силі 105 людей одержав завдання ліквідувати сотню «Крилача» та перевести агітацію серед українського населення за репатріяцією до УРСР. В ночі з 31 серпня на 1 вересня курінь наткнувся на відділ УПА, розпорошив його та взяв 8 стрільців у полон. На другий день цей сам курінь ВП, переслідуючи противника, знову мав сутичку і взяв 8 полонених та знищив в лісі три бункри.

В міжчасі польське командування одержало вістку, що в околицях Вислока Великого перебуває сотня «Гриня». Вислано відділ ВП, який вийшов на розшуки однак вже нікого не застав, а від населення довідався, що відділ УПА начислював около 500 осіб.

В тім початковім важкім часі боротьби з УПА, пише полк. Жепскі, цивільна адміністрація все частіше домагалось військової охорони. І так 15 вересня в селі Жепель відділ УПА наскочив на групу советських бійців, що гнали худобу. Висланий з Команчі відділ із 20 жовнірів та група артилеристів ВП в силі 40 людей з Сянока, прибувши на місце, де перебували советські вояки, застав лише згарища дому. Відділ пішов слідом за уступаючими упістами і заскочив їх у селі Прибишів, але по короткій сутичці упівці відступили до лісу.

18 вересня штаб 34 полку піхоти одержав повідомлення, що великий відділ УПА прибув до села Одрехової. Шеф штабу майор Грабліс зорганізував відділ із 120 жовнірів і, поділивши його на дві частини, вирушив до Одрехової. Перша частина в силі 50 жовнірів з двома гарматками мала за завдання зайняти південну частину села та обсадити прилягаючий до нього ліс, щоб унеможливити упівцям відступ до лісу. Друга частина, що її вів сам майор Грабліс, подалась забезпеченим маршем через Заршин до Одрехової. Від-

діл ВП зауважили жінки, що працювали під горою і з криком почали втікати до села. Не чекаючи вістки чи перша частина вже зайняла свої становища, майор Ґрабліс вдарив на село, в якому несподівано заскочив перебуваючих там упівців, які почали вицофуватись глибоким яром до лісу, але цей відступ коштував їх дорого. На полі залишилось 87 вбитих, а 26 захоплено до полону. Відділ Ґрабліса здобув один міномет, 6 кулеметів, кількадесят крісів та автоматів. Тільки опізнений прихід першої частини ВП уможливив упівцям відступ до лісу. Завдяки несподіваному наскоку перемогу осягнено досить малими силами.

Ясна річ, пише полк. Жепскі, що воєнні дії проваджено в спосіб досить припадковий і вони не могли дати кращих вислідів. Відділи 8-ї дивізії, що були розкинені по величезному терені, не були в стані опанувати ситуації. Дивізія начислювала 7.415 жовнірів, а територія, на якій вона оперувала виносила 7 тисяч квадратних кілометрів. Коли додати ще, що дивізія мусіла забезпечувати державні об'єкти та розміновувати терен, то не дивно, що успіхи в поборюванні ворога були мінімальні.

Переаналізовуючи першу фазу боротьби з відділами УПА, каже полк. Жепскі, треба ствердити, що вона була дуже важка. Мимо того, що відділи були загартовані в боях, спецефічна боротьба з УПА вимагала окремої тактики. Відділи УПА були дуже рухливими, знали знаменито терен і мали піддержку населення. Крім того УПА мала знаменито розгалужений та добре наладнаний розвідчий апарат, який працював на залізничих станціях, поштових урядах, ба навіть, у війську та урядах безпеки і міліції. Власне завдяки тому, вона все мала докладні інформації про пляни і дії ВП. Це вможливлювало їй не тільки виминати сутички і бої, але також уряджувати засідки, та робити несподівані наскоки. Брак транспортних середників не дозволяв не скоре перекидування відділів і в тому лежала частина наших невдач.

Підставовими формами боротьби були облави, перечісування лісів, та засідки, які однак не давали великих наслідків, бо відділи УПА оперували ще великими з'єднаннями.

Друга фаза боротьби листопад 1945 р. — березень 1946 р.

У місяці жовтні 8-а дивізія зорганізувала чотири нові пограничні відтинки, передаючи 1.100 жовнірів та старшин до військ охорони кордону. Рівночасно перегруповано частини дивізії в той спосіб, що 32-й полк піхоти згруповано в Березові, 34-й полк піхоти і 1 самостійний дивізіон проти панцерної артилерії прибули до Сянока, 36-й полк піхоти і вишкільний батальйон розмістились в Ліську, 37-й полк полевої артилерії перенісся до Ольховець. 19-й батальйон саперів розташувався у Негловицях. Тільки штаб дивізії та спец-відділи залишились в Кросні. Санітарний батальйон зали-

шився в Івонічи. Тому, що стан дивізії змалів до 3.695 чоловік, не можна було продовжувати боротьбу проти підпілля на велику скалю, і тому ми мусіли обмежитись тільки до малих акцій та забезпечувати репатріяцію населення до УРСР.

В листопаді дивізія перевела 9 акцій, в яких забито 2 і схоплено 39 упістів.

По доповненні дивізії новим річником розпочато вишкіл, що його треба було часто переводити на акціях. В такій ситуації, каже полк. Жепскі, старі жовніри не все давали собі раду, а що вже говорити про молодих. Вони не тільки що не вміли орудувати зброєю, але ще не знали, як заховуватись у важливих теренових та боєвих ситуаціях. Все це утруднювало ведення бойових акцій.

З зимою ситуація ще більш погіршилась, бо відділи УПА шукали схоронищ по селах і частіше доходило до сутичок. І так 11 грудня 34-й полк піхоти звів бій зі сотнею УПА між селами Березкою і Мишковим, де було 15 вбитих і 20 ранених упістів. 13 грудня жовніри 36-го полку піхоти звели бій з відділом УПА під селами Орелець та Середниця, де було 17 упістів убитих, 24 ранених, а 4 попало зі зброєю в полон.

Завдяки постепенному наладнанню нашої розвідки, ми почали одержувати кращі та частіші інформації про рухи та силу ворога. При кінці грудня агенти «Циган», «Бурий» і «Рожа» донесли, що три сотні УПА з куреня «Рена» зібрались в околиці Тисної та перейшли чехо-словацький кордон в напрямі села Руське. Перемарш сотень спричинила вістка, що ВП задумує перевести облави в тих теренах. Розвідка донесла також, що в селі Пашеві є штаб 5-го району, що складається з 5 кущів. Кущовим 1-го куща є «Медвідь», якому підлягає 6 сіл; другий кущ має 5-ть сіл. Третій кущ очолює «Бігун», до якого належить 5-ть сіл. Четвертим кущем проводить «Вітер» і йому підлягають 4-и села. В 5-ім кущі, до якого також належить 5-ть сіл, провідником є «Олег». При цім кущі знаходиться 12-ти особовий відділ жандармерії, комендантом якого є «Островерха», а заступником ««Веселий». В склад жандармерії входять «Монах» з села Стефкова, Стефан Юрців - «Круть» та Микола Сорока з Пашови, Антін Грицишин і Славко Чернига-«Яценя» з Роп'янки, Степан Старуха - «Карий», «Галька» з Ольшаниці та «Жук» з Сімишова. Усталено також прізвища інтендантів кущів — «Орла» з першого куща, «Булько» з другого куща, «Дубенко» - Володимир Кілик з четвертого та «Довбуш» із п'ятого кущів. Ці інформації дозволили виарештувати деяких членів у селах району.

У відповідь на арешти, упівці спалили міст в районі Ольшаниця та висадили телеграфічні стовпи. 30 грудня в ночі упівці наскочили на село Новосільці (10 км. на захід від Сянока), висади-

ли залізничну станцію та спалили около 200-та господарств. В тім часі підпалили також село Повня. Зорганізована нами погоня не дала успіхів.

Підсумовуючи дії 8-ї дивізії в боротьбі з підпіллям від 1. 9. 1945 р. по 31. 12. 1945 р., загальний вислід був такий: зліквідовано 238 членів, 375 взято в полон, здобуто 18 ручних скорострілів, 95 крісів, 27 автоматів, 10 пістоль, 3 коні та 1 харчевий магазин та знищено кільканадцять бункрів. Власні страти — 7 вбитих, 4 ранених.

З 5 на 6 січня дві групи УПА намагались знищити міст на Сяні в Гузелі на захід від Ліська та в місцевості Постолів. Слідуючого дня УПА зробила наскок на Дешко, 6 кілометрів від Риманова. Оперативний відділ 32-го полку піхоти пішов у погоню і мав сутичку коло Вислока, в якій упало 24 упівців, а 10 взято в полон. 12 січня вночі відділ УПА наскочив на село Крулік Польський, десять кілометрів від Риманова. 2 батальйон 32-го полку наскок відбив й упівці залишили своїх 23 убитих вояків. 14 січня цей сам батальйон мав сутичку в селі Поляна Суровична, де було вбито 28 упівців та здобуто машинову і ручну зброю. Власні втрати — двох ранених. Того ж самого дня оперативна група 36-го полку піхоти наткнулась на відділ УПА, озброєний машиновою зброєю та мінометами в районі Тисни і звела з ним бій, у висліді якого було 4 ранених та 28 вбитих упівців. Підчас боротьби відділ УПА спалив місцевий фільварок, будинки ґміни та два господарства. Слідуючого дня оперативний відділ 34-го полку розбив у селах Сємушове та Голонкове відділ УПА, вбиваючи 23 та беручи 8 упівців у полон.

В другій половині січня змінено тактику боротьби з УПА. В дивізії зорганізовано 4 оперативні групи, які мали виїжджати в силі одного куреня в райони, де знаходились відділи УПА і там проводити акції проти ворога, щоб його цілковито знищити. Створена оперативна група 32-го полку піхоти мала перевести від 22 до 27 січня розшуки в напрямі Воля Вижна — Дарів та прочистити прилягаючі до цього відтинка ліси та села. Друга оперативна група 32-го полку разом з 36-ю комендантурою пограничного відтинку мала перевести від 22 до 29 січня розшуки в напрямі Прусек — Буківсько та Пораж—Кожушне, із завданням прочистити ліси та села.

Оперативна Група 36-го полку піхоти та 37-ї комендантури пограничних військ мали провести розшуки між 20 а 30 січня в районі Тарнава Долішня, Лукове, Балигород, Березки, Середнє Село.

19-й батальйон саперів мав виконати таке саме завдання в околиці Любатова, Завадки Романівської та Круліка Волоського.

34-й полк піхоти зорганізував дві оперативні групи «Буковсько» та «Пораж». Перша група мала провести розшуки по лінії Буковсько — Токарня — Дарів, Буковсько — Карликів, Буковсько — Кожушне.

Друга група «Пораж» мала за завдання провести розшуки в трьох напрямках: Пораж — Морохів, Пораж — Завадка Мрохівська та Пораж — Чашин.

Висліди цихх акцій були незначні, вдалося одначе устійнити, що в околиці сіл Дарів — Пулави — Воля Сукова перебувають ще сотні «Гриня» та «Стяга». У зв'язку з цим командир дивізії вирішив післати ще одну оперативну групу в район Буківська, щоб дією трьох груп розбити відділи УПА та опанувати згадані місцевості.

Ціла акція тривала три дні і не дала жодних вислідів, але дозволила зробити певну оцінку ситуації. Правильним був підхід до району ніччю, бо заскочив ворога несподівано, але повільна дія груп спричинила опізнення, яке використали ворожі відділи, висмикуючись з окруження. Також відкриття вогню на далеку віддаль не давало добрих наслідків.

В районі Бірчі, де діяла 9-а дивізія ВП, частина куреня «Байди» пробралась на південь у район Тирава Вольська, Завадка, Пашова. Щоб не дати відпочинку упівцям, майор Комар, командант 36-го полку піхоти, вислав у район Угерці — Ольшаниця — Ванькова 2-й батальйон в силі 200 людей, зміцнений 5-а мінометами, щоб перечісувати ліси та околицю в північно-західному напрямі. В районі сіл Безмихова та Монастирець батальйон наткнувся на сильні упівські частини. На підмогу вислано додатково ще дві компанії війська, щоб не дозволити ворогові вирватись з окруження. В часі цеї акції вбито 14 упівців, але всім іншим відділам УПА таки вдалось висмикнутись з окруження через повільну дію наших частин. В боєвих акціях, що їх провела 8-а дивізія в часі від січня до 7-го лютого впало 263-ьох і попало в полон 219 упістів. Дивізія здобула 1 ручний скоростріл, 13 автоматів, 33 крісів, 8 пістоль, 4 багнети, 6 коней та 3 штуки худоби, а крім того знищила 5 магазинів зброї, 2 магазини з умундуруванням, 1 магазин з харчами та 20 бункрів. Власні втрати — 1 вбитий, 9 ранених.

Переведені акції оперативними групами 8-ї дивізії виявили, що в тім часі оперували на терені 8-ї дивізії 5-6 відділів УПА. В районі Буківсько — Прибишів — Дарів — Ясінь — Завадка Морохівська — Морохів — Щедре діяли сотні «Дідика», «Сороки» і «Рена». Друге згрупування УПА діяло на відтинку Балигород — Лукова — Тарнава Долішня і Тисна. Третє згрупування діяло на терені Тирави Волоської — Ракова — Пашева — Станкова — Семашева — Тирави Сільської — Угерця і Ольшаниці. В районі Ростоки діяла не розпізнана кінна група УПА.

7 лютого акція продовжувалась при співучасті трьох оперативних груп. Одна з них, третя, під командуванням самого командира дивізії ген. Й. Ґражевіча, складалась з частин 34-го полку, 36-го полку, 37-го полку легкої артилерії, 11-го дивізіону проти панцерної артилерії та 37-ї комендантури пограничних військ, про-

вадила розвідку в напрямі Балигород — Воля Міхова — Тисна, прочіску лісів на польсько-чеськім кордоні і будувала перешкоди та козли на стежках та дорогах, що вели до Чехо-Словаччини. Ці операції дозволили розбити і розпорошити сотні УПА «Гриня», «Стяга» і «Біра», що перебували в районі Тисни. В цій акції забито 19 упівців та 5 схоплено в полон. Решта сотень перейшли в Чехо-Словаччину.

24 лютого оперативна група 32-го полку піхоти наткнулась на чоту УПА в районі села Улич, Горохівка та Гута і знищила 20 стрільців та взяла в полон чотового «Хом'яка».

В ночі з 27 на 28 лютого відділ УПА наскочив на село Угерці та знищив відразу три залізничі мости на відтинку Лукавиця.

Через цілий місяць березень відділи УПА атакували пограничні станиці та застави військ охорони пограниччя (ВОП), промислові осередки, висаджували мости, нищили залізничі та телеграфічні лінії. В ночі з 12 на 13 березня на залізничій лінії Сянок — Команьча між місцевостями Мокре і Щавне висадили чотири залізничі мости та знищили рейки і телеграфічну лінію. Висланий відділ 34-го полку піхоти звів бій з одною з чот «Стяга», вбиваючи 5 упівців, а 2-х попало в полон.

26 березня оперативна група третього батальйону 34-го полка в силі 116 жовнірів під командою майора Северина Козири, зміцнена 60-ть особовим відділом пограничників під командою майора Фролова, команданта пограничного відтинка «Команча», виконала 50-ть кілометровий марш через Загіря — Пораж — Морохів до Кожушного і Команчі, щоб прийти з допомогою пограничній заставі з Волі Міхової, Лупкова — Радошиць та Ясел. Дійшовши до Команчі група мала забезпечити та очистити район Ясел — Радошиць — Островичі — Лупків.

Під Команчею батальйон попав в засідку УПА. Чолове убезпечення в силі 50 жовнірів під командою поручника Яґури одержало спочатку сильний вогонь з горбів на східньому березі ріки Ослави, а після і з полудневого боку. Головні сили батальйону рівнож попали під сильний обстріл з кількох сторін. Головна група батальйону під командою майора Козири мусіла приняти бій на узгір'ю на захід від села Кожушне. Упівці побачивши свою перевагу, почали наступ зі всіх сторін, щоб розколоти групу на дві частини та її окружити. Понісши втрати при наступі, упівці залишили спробу розбити головну силу батальйону, але їм вдалось батальйон окружити. Надходила ніч і сніговія закінчила бій.

Як запала ніч, майор намагався прорватися через лінії УПА в напрямі на село Кулашне та далі на Команчу, але ніч та сніговія перешкодили йому получитися з іншими відділами і тому прорив роблено частинами. Майор Козира і майор Фролов зібрали около 50 жовнірів та прорвались через лінію УПА в сторону Команчі. З

Команчі, по короткім відпочинку, біля півночі група рушила до Радошиць, де застала порожню пограничну станцію, тоді як у селі знаходився відділ УПА в силі около 100 стрільців. Не вдаючись у бій, група відійшла на південь. По дорозі зауважено пожежу на південь від Лупкова. Вислані розвідчики принесли вістку, що це горить погранична станція, залога якої звела затяжний бій з УПА 25 і 26 березня, яка після того відступила на територію Чехо-Словаччини. Станицю упівці спалили. Тому, що поворот до Сянока був неможливий, майор Козира перейшов зі своєю групою чехо-словацький кордон, а наступного дня його відтранспортовано до Дуклянського Просмику, звідки він дістався до Сянока.

На полудневому краю села Кожушного боролась група поручника Ягури без зв'язку з головною силою батальйону, окружена і під напором УПА відступила на північний захід. Прорвашись нарешті з окруження, поручник Ягора наткнувсь на відділ жовнірів в польських мундурах, що виявився групою УПА. Ця група, підпустивши відділ пор. Ягури на яких 60 метрів, відкрила по ньому машиновий вогонь та змусила його відступити на узбіччя гори і там залягти до оборони. Щоб знову не попасти в оточення, пор. Ягура повернув у південному напрямі і дійшов до дороги, сім кілометрів від Буківська, де майор Козира залишив віз з радіостанцією та скорострілами. Пор. Ягура, забравши вози та ранених, вирушив до Буківська, де получився з відділами свого полку.

Слідуючого дня командир 34-го полку піхоти підполковник Плюто пішов з двома батальйонами до Кожушного, але, крім десяти вбитих польських вояків, не знайшов там нікого.

В бою під Кожушним 34-й полк піхоти і група пограничних військ понесли важкі втрати. З окруження вирвалось тільки около 1000 жовнірів, — пише полковник Жепскі. 50 жовнірів вернулось з майором Козирою, а 32 з поручником Ягурою. Таких великих втрат в однім дні 34-й полк піхоти немав, навіть при форсуванні Ниси Лужицької та пролому німецької оборони на західнім березі цієї ріки. Жертви ці були такі великі тому, що противник не тільки переважав силою, але ще й несподівано заскочив кольону в марші, яка була незадовільно убезпечена. Вона ніколи була б не попала в засідку, коли б головна сила батальйону маршувала в приписанім відступі від убезпечення. Через це не можна було зорганізувати потрібної оборони, головні сили не мали зв'язку ні з командиром полка, ні з частиною поручника Ягури помимо того, що командир батальйону мав при собі радіостанцію, що лежала безчинною на возі сім кілометрів від поля бою. Сам прорив з окруження відбувався без найменшої організованости і батальйон розлетівся на малі частини, яких бойова сила роздрібнилась. Бій під Кожушним, це була добра лекція для командування, яке не повинно було легковажити таких важливих правил, як розвідка та убезпечення.

Реасумуючи активність оперативних груп в місяці березні, 8-а дивізія перевела в цьому місяці 35 акцій, у яких вбитими було 81, ранених 51 і взятих в полон 40 членів УПА. Власні втрати становили 7 вбитих, 7 ранених та 46 пропавших.

В дальшому полковник Жепскі ставить питання чи в другій фазі боротьби відділи 8-ї дивізії виконали своє завдання?

Переведені на протязі 9 місяців воєнні операції проти УПА, — пише полк. Жепскі, — не розбили ворога(так як це пляновано на початку акцій. За час 9-ти місячної кампанії ми краще пізнали ворога, його організаційну структуру, методи дії та частинне його розпорошення. За цих дев'ять місяців ми знищили багато ворожих груп, а багато розбили, але понесені втрати ворог доповняв набором та охотниками так, щі назагал його чисельність в березні була не багато менша ніж в липні 1945 року.

Беручи під увагу ситуацію та обставини, продовжує полк. Жепскі, в яких йшла боротьба, можна сказати, що 8-а дивізія задовільно виконала свої тяжкі завдання. Ворога примушено роздробитись на менші гурти, більше законспіруватись та діяти в більш лісистих масивах терену віддаленого від більш населених пунктів та місць постою військових одиниць. Це уможливлювало працю та розвиток господарського, адміністративного та суспільного секторів по селах і містах, що до тепер були цілковито під владою УПА.

Напевно можна було б мати далеко кращі осяги боротьби 8-ї дивізії з УПА, коли б не було ряду труднощів, недомагань та помилок. Найбільшими труднощами боротьби було те, що дивізія не знала терену, на якім діяв ворог, місця його перебування, узброєння, кількости, тактики та мала вороже настроєне населення. Не було також розвідки, яка давала б скору і точну інформацію про ворога і добре наладнаної співпраці з Корпусом Внутрішньої Безпеки, Урядом Безпеки, Обивательською Міліцією. Крім цього райони, очищені від ворога, не обсаджувала адміністрація, міліція чи військові частини, що дозволяло членам підпілля вертатися на них знову. Великою перешкодою була також відсутність транспортації, яка дозволяла б на скоре пересування боевих частин. (Далі буде)

Мих. Озимко
Бунчужний УПА

ЗА 99 ДНІВ ВІД ПЕРЕМИШЛЯ ВО ПАССАВ

(Продовження із «В.К» ч. 1 за 1968 р.)

П'ятниця 13 червня 1947 року. О год. 3-тій дощ перестав, сотенний Громенко зарядив відмарш сотні, стягнено убезпечення. Сотня рушила з місця постою, посуваючись горами в південному напрямку. Сонце вже освітило скали гір, заповідався гарний день. По якомусь часі сотня зупинилася, щоб трохи відпочити.

Голод, бої, марші, зробили своє. Одні опухли з голоду, набрякли обличчя, ноги і чобіт вже не можна було стягнути з ніг. Інші, фізично відпорніші, схудли, очі запалися, лише кости й скіра. Всі були страшенно виснажені. Не лунали вже дотепи між стрілецтвом.

Трохи відпочивши, сотня обережним маршем рушила дальше. Міряємо Карпатські гори вздовж і впоперек своїми ногами. Коло год. 9-ої сотня зупинилася в лісі недалеко села Щербанівка. Підшукавши, на випадок бою, добре місце для оборони, сотня зайняла кругову оборону. Виставлено обезпечення. Вояцтво почало сушити одіж, що змокла під час дощу вночі. Інші полягали спати, щоб надолужити недоспану ніч. Лише курінний командир Байда і сотенний Громенко не лягали спати. Вони думали і радились як вийти зі скрутного положення. На них же спочила відповідальність за всіх вояків. Курінний Байда мав ще більші обов'язки і відповідальність — за цілий курінь і ще за інших три сотні — сотенних Бурлаки, Ластівки і Крилача, за якими гналося ВП (Войсо Польске) так само, як і за нашою сотнею. О год. 16-ій сотенний Громенко покликав нас трьох чотових до сотенного почоту на відправу, тобто чотового першої чоти — Бартеля, чотового другої чоти — Лагідного, та мене, чотового третьої чоти. Між присутніми були — курінний командир Байда, курінний капелян о. Кадило, курінний доктор-дентист Зубченко, сотенний політвиховник Зорян, бунчужний сотні Соколенко і референт СБ 4-го району — Карло. Сотенний Громенко заявив нам, що сотні нашого відтинку «Холодний Яр» згідно з інструкціями і наказом Головного Командування УПА мусять йти в пропаґандивний рейд у Західню Европу. На днях наша сотня повинна перейти на Словаччину. Тримати це в строгій таємниці аж до часу, коли не перейдемо кордону. Курінний командир Байда відходить від нас нав'язати зв'язок з іншими сотнями куреня. До охорони йому відійде політвиховник Зорян, ройовий Книш з першої чоти, зв'язковий командира Байди стрілець Мороз

та стрільці Чайка і Мухін. Сотенний Громенко на тому закінчив відправу.

Ми задумались над щойно почутим. Стало жаль, що відходить від нас курінний командир Байда. Він ділив долю і недолю зі сотнею уже два місяці, у проривах ворожих ліній, в боях і маршах. Наші очі завжди були звернені на курінного. Кожний з нас знав, що курінний Байда — це розумний, зрівноважений і відважний командир. Скільки наша сотня Громенка з курінним Байдою виграла боїв в десятеро, а то й більшими ворожими силами. Так думав я, так думали і інші з сотенного почоту. Тепер усі обов'язки і відповідальність впадуть на сотенного Громенка.

Час минав, прийшла хвилина прощання. Курінний командир Байда підходив по черзі до кожного з нас і подавав на прощання руку. При потиску руки з курінним, мені стали сльози в очах, стиснулось щось в грудях. Бажали собі взаємно-вояцького щастя. Не було ради, бо «війна-війною». Командир Байда відійшов, щоб відшукати свого зверхника, командира Тактичного Відтинку — Рена.

День був спокійний. Дехто спав, інші вийшли на поляну «паститися», тобто збирати квасок і інші корінці. О год. 19-ій сотенний Громенко зарядив збірку сотні та перегрупував її. З трьох чот зроблено дві по чотири рої. Першу чоту, чотового Бартля, розділено між другу і третю чоту. Командирами чот стали чотовий Бартель і я. Кількох кращих стрільців переведено до ПЖ (Польова Жандармерія) і створено рій розвідчиків, над якими команду перебрав друг Петя. Після реорганізації сотні, сотенний Громенко наказав стягнути обезпечення і приготуватись до відмаршу.

Сонце ховалось за гори, коли сотня відійшла з місця. Провадив чотовий Бартель, який знав терен, бо походив з цих околиць. Підійшовши до дороги між селами Щербанівка і Жебраче, сотня зупинилася, а чолове обезпечення пішло перевірити чи нема на дорозі ворожих застав. Провіривши, що нема нічого замітного, сотня чим скоріше перескочила дорогу і, підійшовши ближче села Жебраче, зайшла в глибокий яр і там зупинилась на відпочинок. Сотенний Громенко вислав ройового Журбу з роєм до села Жебрачого, щоб перевірити чи в селі ((без населення) не квартирує ВП, і якщо нема ворожого війська, то пошукати, чи в селі не залишилась карпопля. Роям наказав розпалити малі вогні. Виставивши обезпечення, сотня розтаборилась у ярі й нетерпеливо вичікувала, чи не почує стрілянини в селі. Але в коротці ройовий Журба вернувся щасливо і, на превелику нашу радість, — з картоплею. Картоплі в селі лишилось ще багато і сотенний післав ще один рій з чоти Бартеля, щоб забрали решту.

Субота, 14 червня 47 р. о год. 3-ій ми відійшли з місця постою в напрямі до села Бальниця, яке було під самим словацьким

кордоном. Нам треба було перейти через одну високу і стрімку гору, а підхід був доволі важкий. Хоч це був місяць червень, але не горі був мороз, який ми відразу відчули і про який свідчила замерзла в калабанях вода. Змучені дорогою і холодом ми подвійно відчували голод. Сотня задержалась, щоб трохи відпочити.

Шуміли темні ліси і біліли скелі Карпат. Кругом гробова тишина. Тут, то там чути були серійні чи поодинокі стріли. В безлюдних українських селах, у долині гір, не лунали пісні верховинців. Тепер у селах, горах і лісах бешкетувало ВП.

Нові окупанти червоної Польщі, кинули сто-тисячну армію для поборювання відділів УПА. А ти український повстанче сидиш в «трикутнику смерти» і дивуєшся, що аж три держави — Польща, СССР і ЧСР домовились в союзі, щоб тебе знищити. Але як довго в наших руках зброя, ми не підемо до жадного окупанта з повинною.

О год. 9-ій наказ маршувати дальше. Сотня зійшла з верху гори і по дорозі, недалеко села Бальниця, піднайшла добре місце для постою і оборони. Захмарилось і почав знову падати дощ. По полудні показалось знову сонце. Сотенний наказав приділити боєвиків СБ по роях, щоб вони також повнили службу охорони сотні.

День минув спокійно. Перед вечором несподіваючись вже ««чесання» лісів ВП, вояки влаштували «облаву» на «бльондинки», як жартома вояки називали ту погань, що давалася в знаки так само, як і голод. Білизни на зміну не було, випрати також не було можливости, і до речі, завжди мокрий від дощів одяг, майже ніколи не висихав як слід. Це все сприяло розповсюдженню отих «бльондинок», що висисали з людей останню краплину крови. Коли стемніло, ройові кухарі пішли варити в яр картоплю. Сотенний наказав вислати рій Чумака до села Бальниця, для розвідки. Внедовзі Чумак вернувся зі своїм роєм та приніс трохи картоплі та бадилля «бакуну». Крім цього приніс ще також вістку, що в обезлюдненому селі, по хатах, можна нзайти ще картоплю, квасолю, біб і жито. Сотенний вислав негайно рій Рубача в село по ті харчові скарби. Цілу ніч ішла праця коло вогнищ; варили, пекли, інші знову терли картоплю на терках, що їх знайшли по хатах і пекли з неї «стульники», або «шрапнелі». Цілу ніч їли. Голод щоправда заспокоїли, але користи з такої поживи було мало. Стрілецтво говорило жартома, що ««бульбоїд розіпхав лише живіт». І що раз, то більше стрільців пухло з голоду.

Неділя, 15 червня 1947 р. Сотня залишилася далі на постою на тому самому місці. Тому, що через цілу ніч ніхто не спав, бо були зайняті придбанням харчів ранком, при посиленім обезпеченні всі лягли спати, на приготованім до оборони становищі. Хвала Богу, день був спокійний і теплий. Вояцтво трохи відпочило. По обіді, як дехто зголоднів, витягав з торби печену бараболю чи т. зв. «шрапнелі» і заповнював своє «бульбоїдне» сховище. Перед ве-

чором сотенний заповів через службового підстаршину, що сотня залишається далі на місці. Вислано знову два рої до села Бальниця по бараболю. Вернулись щасливо. Сотенний наказав зварити вечерю і о год. 24-ій заповів відмарш сотні. Але по вечері відмарш відкликано, і сотня далі залишалася на місці.

Понеділок, 16 червня 1947 р. ще на світанку кухарі взялися варити таке саме снідання і приготовляти «залізну порцію», бо не знати, що принесе нам день. О год. 10-ій люнув дощ. Стрільці поробили з «плащпалаток» шатра. О год. 15-ій дощ перестав і стало холодно. Ще перед вечором, сотенний наказав вислати кухарів у потік варити вечерю і заповів на год. 20-ту відмарш сотні.

Поївши картопляної зупи, сотня на наказ бунчужного Соколенка зійшлась на збірку. Стягнено обезпечення. На збірці сотенний Громенко заповів, що йдемо до села Бальниця. В селі можна знайти по хатах ще де-не-де збіжжя, яке треба змолоти на жорнах, а з муки спекти пляцки-паляниці, як «залізну порцію», бо не знати, що перед нами. По хатах треба заслонити палатками вікна, щоб не було видно світла. Як сотня вийде на край лісу, він покаже збірний пункт, та дасть кличку, щоб на випадок розбиття знайти місце збірки. Обезпечення в селі наладнають командири чот. В селі заховуватися тихо і обережно та не відкладати від себе зброї.

Сотня рушила у напрямі аБльниці. Провадив чотовий Бартель, який був родом з цього села. Почав знову падати дрібний дощ. На узліссі, з якого вже було видно село, сотенний задержав сотню і показав нам одну поляну за селом як збірний пункт і подав кличку та дав наказ зібратись на збірному пункті о год. 1-ій ночі. Пів години пізніше, сотня увійшла до села. Виставлено зараз же застави, стійки і стежі. Вояцтво кинулось по хатах за розшуком збіжжя, а курці за «бакуном». Хати сплюндровані,, вікна повибивані. здемольована хатня обстановка, понищене кухонне начиння, збіжжя нема, хіба де-не-де а долівці порозсипуваний овес чи жито. Польські рабіжники з ВП постаралися вже забрати і вивезти залишене українське майно. Стрільці старанно визбирували ці залишки і незабаром загуркотіли жорна. Коти, яких поляки не були в силі «виселити», пльнували ще далі своїх хат, але будучи довший час без своїх господарів, — вони здичавіли і побачивши нас, втікали. Дехто з спритніших і запопадливіших стрільців вже місив тісто, на паляниці. Ми всі знали, що це голод і вже давно забули, як виглядає хліб. Але не так сталось, як гадалось.

Наша застава з третьої чоти на дорозі під лісом, заступила ворогові дорогу, який йшов до села Бальниця. Зав'язався бій між нашою заставою і ВП. Ворог приступив до атаки, освідчуючи передпілля ракетами. Я вислав свого зв'язкового стр. Зазулю, щоб

стягнути заставу й інші стійки. В цей сам моемнт прибіг до мене зв'язковий сотенного, — стр. Перець і зголосив, що є наказ відступати на призначений збірний пункт, бо друга чота, що була далі від лісу в горішньому кінці села, а ближче до збірного пункту, вже відійшла у тому напрямі. В боєвому ладі, під ворожим кулеметним вогнем, третя чота також відступила в сторону збірного пункту. ВП припинило наступ на село, мабуть, думаючи, що ми зайняли в селі оборону і почало обстрілювати село з мінометів. Загорілось кілька хат, але ми вже були поза селом і наближалися до збірного пункту, так що стрільна мінометів розривалися за нами. Була вже година 24-та.

Вівторок, 17 червня 1947 р. На збірний пункт, де вже була друга чота зі сотенним почотом, долучила третя чота. ВП не переставало обстрілювати з кулеметів і міноемтів села. На збірному пункті ройовий Журба зголосив мені, що з його роя не прийшли стрільці Тарас і Ґудзик, які були на стежі під лісом. Я зголосив про це сотенному. Сотенний сказав мені, що сотня відійде вниз потока, а мені наказав залишити на пункті двох зв'язкович з чоти, щоб зачекати на Тараса і Ґудзика. Дощ-мжичка падав цілий час. Сотня відійшла далі у глибокий яр, розклала вогні і на швидко спекла картоплю, яку забрала зі собою із села Бальниця. Ворожий вогонь утих.

Наказ приготування до відмаршу. Явислав стягнути тих двох зв'язкових, яких залишив на збірковому пункті, щоб зачекали на Тараса і Ґудзика; але вони не повернулись. Їх або ворог «відтяв», або вони заблудили в лісі і не могли дібратись на збірний пункт, або їх вбили. Тарас походив зі села Поруби, а Ґудзик зі села Яблониця, повіт Березів.

Стійки стягнено і о год. 2:50 сотня відійшла у напрямі польсько-словацького кордону. Сотенний наказав не говорити, не кашляти, не стукати дисками, подав іншу кличку і боєві знаки. Кожний тримав зброю готову до стрілу. По годині маршу сотня вийшла на гору, що по її хребті проходив польсько—чехо-словацький кордон. Сотенний задержав сотню і наказав чоловому обезпеченню провірити кордон. Перевіривши місце переходу кордону, стежа повернулася і зголосила, що небезпеки немає. Сотенний Громенко зарядив збірку у дво-лаві і сказав до вояків коротке слово.

Друзі повстанці! Ми пращаємось з Україною, з рідною землею, яка просякла нашою і ворожою кров'ю. Хто знає, чи ми побачимо її ще раз. Може не один з нас не повернеться вже більше сюди на батьківщину, за яку так тяжко ми проливали кров і яку боронили від усіх окупантів. Поклонімся тіням наших друзів-героїв, які до останньої хвилини йшли разом з нами і мужньо зносили усі труди, рани, голод і холод і не пожаліли свого життя в обороні України. Команда — Струнко!

І сотня, обернена лицем у напрямі звідки ми щойно прийшли, віддала останній салют українській землі. В очах виступили сльози, а серце немов вистукувало і шептало: Прощай, краю мій, прощай!

Команда — Спочинь! Сотенний наказав переходити кордон розсипною, не робити через кордон слідів. Кожний по своєму пережив прощання з українською землею. Ще кілька метрів перед нами серед грабини і смерекового лісу лежала шутрована стежка, як знак кордону, на якій видніли мальовані стовпи обох держав з їхніми національними кольорами.

17 червня 1947 року о год. 4-ій вранці сотня сотенного Громенка, згідно з наказом Головного Командування УПА, перейшла польсько—чехо-словацький кордон і таким чином перервала «трикунтик смерти» — Польща, ЧСР і УРСР.

ВІД ПЕРЕМИШЛЯ ДО ЖІЛІНИ
ФРАҐМЕНТ З РЕЙДУ КУРЕНЯ УПА
під командуванням сотника Бурлаки на території Чехо-Словаччини в 1947 р.

1-го червня 1947 р., у лісі над селом Брилівці, біля Перемишля, курінь УПА під командуванням сотника Бурлаки, одержав наказ від крайового проводу УПА вирушити в рейд через Чехо-Словаччину на терен Західньої Німеччини.

Курінь складався з трьох сотень. І-а сотня з командиром Крипачем, ІІ-а з командиром Ластівкою і ІІІ-тя з командиром Остапом. Коли командир Бурлака очолив курінь, сотню «Бурлаків» перебрав Остап, а функцію куріного бунчужного виконував Буркун. Лікарем був д-р Скала, політ-виховником — Євген, а командиром полевої жандармерії — Гак. Я був чотовим першої чоти сотні Остапа.

Уночі курінь прощає опустілі українські села біля Перемишля і стрілецьким рядом, у бойовій готовості, маршує в напрямі полудня, до містечка Бірча. Марш наш відбувався дуже обережно, тому, що по лісах було багато польського війська і в кожній хвилині міг відбутися бій.

4-го червня наш курінь оточили ворожі сили в Ліщавських лісах, недалеко міста Бірча. Вранці почався дуже важкий бій, з переважаючим ворогом, який тривав цілий день. У тому завзятому бою ворогові вдалося розбити сотню Ластівки, лишилася лише чота командира Зимного. Що сталося з командиром Ластівкою — мені не відомо. Думаю, що загинув у бою разом зі своїми вояками.

Коли настав вечір, польське військо вийшло із лісу і зайняло становище довкруги лісу в окопах. Ворог, правдоподібно, плянував тримати нас в оточенні аж до чергового дня, а вранці почати знову наступ і нас знищити. Хоч вояки були дуже перемучені в цілоденному бою і кожний хотів відпочити, але неодин із нас думав: все одне, сьогодні чи завтра мусітимемо згинути.

По півночі командир Бурлака дав наказ маршувати стрілецьким порядком, дуже тихо, і в кожну хвилину бути готовим до бою. Перед вела чота Зимного. Ми вкоротці дійшли до краю лісу. Перед нами чисте поле, маленька річка, а за річкою гостинець, який ішов до міста Бірча. За гостинцем польське військо в окопах з кулеметами було готове до бою. Чуємо їхні голоси та різні стуки.

Командир Бурлака дав наказ чотовому Зимному розчленувати чоту на ліво, а мені розчленувати чоту на право. Всі інші вояки мали творити другу наступаючу лінію. Наше завдання: чим швидше перебігти чисте поле, відкрити сильний вогонь з усієї зброї по ворожих окопах і знищити ворожі застави. Цей наказ був переданий нашим роям. Кожний знав своє завдання, кожний готувався до рішаючого бою.

Сотенний Бурлака, командир рейдуючого відділу на Захід.

Підготовка переходить у найбільшій тишині. Всі готові.

Даю голосний наказ: Хлопці вперед! Слава!

За мною піднялись усі. Стріли і оклики «Слава! створили для мене одну ніколи незабутню боєву мелодію...

Нашим наступом ворог був так заскочений, що не міг боронити своїх позицій. У рукопашному бою пробились ми через польські застави. Але не всі... Не пробився лише командир Зимний з двома роями.

Про дальшу їхню долю мені нічого не відомо. Думаю, що вони по-геройському боролися і на полі бою віддали своє молоде життя... Це був перший бій рейду куреня УПА під командуванням Бурлаки. В таких боях курінь пробився до чехо-словацького кордону.

В часі переходу кордону наш відділ нараховував 120 вояків. Сотня була до краю виснажена голодом і постійними боями з польським військом. Усі були обдерті, і до того бракувало набоїв. Але найбільше давався нам у знаки голод. Тоді ми вже дев'ять діб нічого не їли, якщо не враховувати переварений солоної води, заправленої кількома грибами, чи слимаками, які вояки знаходили по дорозі. Інколи ми їли навіть сирі гриби і слимаки, бо ворог постійно наступав нам на п'яти і не завжди можна було палити вогонь і щонебудь варити. Голод був такий сильний, що навіть під час відступу при сильному вогні ворога, вояки кидались групами на знайдену ягоду, щоб щось з'їсти.

Напередодні переходу чехо-словацького кордону близько половини вояків вже не мали сили маршувати, і їх мусіли підтримувати ті, що ще цілком не піддупали на силах. Майже всі мали гарячку, а деякі навіть дуже високу. Також майже всі були спухлі від голоду. Марш

Сотенний Крилач. Згинув під час рейду на Захід 1947 р. в селі Борсуківка в Перемищині.

відділу був дуже повільний. Майже щогодини, а якщо не наступав ворог, то і частіше відділ мусів відпочивати, щоб можна було набрати сили і йти далі. Того ж дня, день перед переходом кордону, коли в лісі, де ми квартирували, роїлося від ворога, командир Бурлака скликав нараду старшин, що мали вирішити, що нам робити далі. Я поставив внесок, щоб прийняти останній бій і, якщо треба, згинути в цьому бою, бо рух вперед мені здавався неможливим. Але конмандир Бурлака був проти моеї пропозиції. Він рішуче вимагав від нас усіх дальших зусиль. Він потішав, що чехо-словацький кордон вже близько, а на Чехо-Словаччині є вже заселені місцевості, і тому можна буде легко роздобути харчі. Також легко буде воювати з чехами, бо їх менше в прикордонній полосі, а крім того вони не мають ще такої вправи у поборюванні партизанки.

Слова Бурлаки розбудили в нас - старшин надію і віру в себе, і ми старалися передати це вояцтву. Лише завдяки цій вірі і надії вояцтво спромоглося на чергове зусилля, на понад 10 кілометрів маршу до першого словацького села.

22-го червня 1947 р. досвіта спокійно переходимо чехо-словацький кордон між Бальницею і Солінкою, і з відпочинками посуваємося в напрямі села Телєповце.

О годині 7-ій вранці обережно підходимо до села, зустрічаємо людей, що йдуть із кошиками у ліс по ягоди. Від них довідуємося, що в селі квартирують «жандарми» (поліція) і «фінанси» (погранична сторожа). Проте командир Бурлака дозволяє нам зайти до перших хат під лісом і скоро зварити бараболі, щоб заспокоїти нестерпний голод. Сотня «стрілецьким рядом» підходить до села. Переднє забезпечення сотні затримало старого чоловіка, який повідомив, що до села приїхало багато чеського війська. Курінний дав наказ вертатися назад до лісу до потока. В тому короткому часі бунчужний Буркун встиг заготовити теля від пастуха. У потоці зарізали і розділили теля між рої, яке почали зараз же варити.

О 10-ій годині далися чути стріли з кулемета нашої застави. Зв'язкові зі застави зголошують, що на них найшло чеське військо, і наша застава, по старому звичаю, відкрила вогонь. Почувши наші стріли, чеські вояки втекли.

Маршуємо на гору, на північний схід і там, на поляні, відпочиваємо. Година 2-га по полудні. Стійкові зголошують, що на нас іде відділ словацького війська. Наша сотня зайняла оборонні становища. Вояки вже трошки заспокоїли голод і вповні готові до бою. Наш командир дає. наказ не стріляти, а до словаків крикнув, що ми хочемо з ними говорити. З-поміж них, у нашому напрямі вийшло двох вояків. Від нас вийшов на поляну до переговорів бунчужний Буркун і командир польової жандармерії Гак. Наші сказали, хто ми, за що боремося і заявили, що за кілька днів опустимо Словаччину і запропонували, щоб ми взаємно себе не поборювали.

Словаки зажадали від нас, щоб за 10 хвилин ми відійшли з цього місця. Так ми і розійшлися.

Маршуємо лісом і над потоком займаємо оборонні становища та відпочиваємо. По трьох годинах відпочинку стійкові повідомляють, що до нас зближається розстрільною чеське військо. Командир дав наказ не стріляти і запропонувати чехам, щоб теж не стріляли. Коли ж чехи не послухають, тоді боронитись по-партизанському. Ми старалися стримати їх окликами «стій»! Але вони не зважали на наші заклики, і кинулися в атаку. Ціла сотня відкрила вогонь. Стрілянина була дуже коротка. Це був перший бій нашої сотні з чехо-словацьким військом. Чехи втекли. З лівої сторони моєї чоти я почув крик — не стріляй, не стріляй. Тут чехи піддавалися. Вояки з роя Кучерявого привели полонених, які були озброєні кулеметом, автоматами та крісами.

З полоненими ми обійшлися дуже гарно. Я дав наказ відвести полонених до курінного почоту. З правого крила, з чоти командира Сагайдака привели полоненого, озброєного автоматом. Командир Бурлака розповів полоненим — хто ми, про нашу боротьбу і за що ми боремось.

Від полонених ми довідалися, що за нашими слідами ідуть їхні дві групи по 150 вояків та що словаки з нами воювати не хочуть, але гонять їх чеські старшини. По короткій спільній розмові полонених відпустили на волю.

По закінченні бою, відійшли стрілецьким рядом на верх гори. Це був повільний марш, бо треба було помагати виснаженим воякам.

На горі ми відпочили і після відпочинку маршуємо в боєвій готовості на південь в напрямі села Перігузовце.

Сильна спека й вояки були сильно перемучені і голодні.

О 10-ій годині ночі командир наказав розвідати, що діється в селі. По короткому часі розвідка зголосила, що в селі є чеське військо. Командир Бурлака дав спеціяльне завдання для роя під командуванням роєвого Шуліки: піти в село на розвідку та захопити язика. Акція мала бути без стрілу. Наказ був виконаний. Розвідали, що в селі є лише станиця поліції.

24 червня о год. 12-ій вночі прибігає зв'язковий стрілець Панас і передає мені наказ від коамндира Бурлаки, щоб маршувати в село і займати квартири (рій на одну хату) і бути у повному поготівлі.

Ми ввійшли в село й почали розподіляти хати. Нараз повітря прорізали стріли з автоматів з напрямку, де розквартирувався перший мій рій під командою Кучерявого. Я побіг туди і запитав Кучерявого, що діється. Він відповідає, що припала йому квартира станиці чеської поліції, яку він мав здобути. По короткій стрілянині поліція утікає, кількох поліціянтів піддається у полон. Станицю здобуто, а разом з тим багато зброї, уніформи, білля, багато амуніції і

харчів у консервах. У сільській крамниці забрали ми муку, цукор, товщ, каву і інші харчі.

О 3-ій год. ночі відходимо в ліс. Хлопці тішаться, радість велика, бо те, що найбільше наш дошкуляло — голод, вже заспокоєно, тепер лише потрібно відпочинку. Доходимо до гори Мазогебу і займаємо становище.

День проходить спокійно. Увечорі сходимо до потічка і варимо вечерю. Всі відпочиваємо. Я йду провірювати рої, підходжу до першого роя командира Кучерявого і чую пісню, тихеньку, улюблену пісню нашої сотні:

Не страшна є нам атака,
Коли з нами наш Бурлака.
Кожний наступ є приємний,
Коли з нами наш сотенний.

Гей, чи на бункри, чи на шанці,
— Ми всі у бою, мов у танці.
Ціло завжди вийдем з бою
За твоєю головою...

По перегляді чоти, я зайшов до сотенного почоту. Там куховарила Офелія — єдина жінка в нашому відділі, що переносила всі труднощі українського повстанця. Курінний Бурлака, д-р Скала, санітар Ківай сидять, похилившись над мапою, студіюють її і плянують наш дальший марш.

У перших тижнях чеський комуністичний уряд кинув проти нас військові частини, складені головно із словаків, що були прихильно наставлені до України, а в тому і до УПА. Вони старалися з нами не воювати, а якщо приходилося їм проти нас наступати, то стріляли тільки з обов'язку «у повітря»... Ми також так стріляли, щоб по їхній стороні не було жертв. Словацьке населення ставилося до нас прихильно і у всьому нам помагало, — і інформаціями, і харчами, і одіжжю. Добре ставилися до нас також словацькі полонені вояки. Вони нас докладно інформували про їхні сили, їхнє положення. Були навіть випадки, що нас провадили поміж їхні застави, і в цей спосіб ми виходили з оточення.

Важче прийшлося тоді, коли чеський уряд кинув проти нас чеську старшинську і підстаршинську школи, поліційні і інші спеціяльні школи, складені із довіреного збольшевизованого елементу. З ними почалася справжня боротьби.

Хоч чехи мали менший досвід від польського війська, але мали добрий вишкіл, головно у стрілянні. Їх не можна було легковажити.

Ці частини застосовували проти нас іншу тактику. Коли вони попадали на слід нашого відділу, негайно замикали з усіх боків переходи. Треба мати на увазі, що наш рейд ішов гірським тереном, і тому приходилося нам пробиватися з оточення.

4-го серпня 1947 р. о год. 3-ій сходимо до потічка, на південь від гори Местове, і варимо — хто, що має.

О год. 6-ій маршуємо вздовж потічка на захід. Доходимо до гостинця на Лупнянку. Уздовж шоси видно чеські застави. Беруться до нас добре. Замикають кожну доріжку у напрямі нашого маршу. Літаки кружляють понад лісами і нас шукають. Застави чеські розставлені густо, мають добрі становища, за скалами або в копаних окопах. Підходимо до гостинця, де, як нам видавалося, немає застави. Готуємось переходити гостинець. Робимо по обох боках дороги застави і збираємося переходити. Рій під командою Шуліки напереді. Стрільці Крук і Чайка вже перебігли на другий бік шоси, як нараз, нагло, посипались на нас стріли. Здобути ворожі становища неможливо. Коштувала б це нам багато жертв Відступаємо до лісу, а два згадані стрільці таки залишилися за шосою.

Ранений у хребет стрілець Береза. Рана важка, не може йти. Зробили йому перев'язку. Командир Бурлака радить залишитися і піддатися чехам. Він зразу не хотів, пробував іти, але побачив свою неміч і залишився.

Відступаємо на гору Магура (1300 метрів висоти). На горі відпочиваємо, вояки помучені. Крім стійкових, всі сплять. О год. 5-ій стійкові голосять алярм, бо йде чеське військо. Яких 100 метрів перед нашими становищами сіли і відпочивають.

Наша сотня готується до бою.

Ворог по короткому відпочинку йде в нашому напрямі, на праве крило сотні, де була готова до бою моя чота. Паде наказ — впустити їх якнайближче і прийняти вогнем...

З рейду через Словаччину... Зліва стоїть бунчужний Буркун, чотовий Сагайдак... Сидить автор спомину чотовий Марко.

Ідуть... Допускаємо їх на віддаль 15-20 емтрів, а тоді — «вогонь»! Чехи переполохані. Одні втікають. інші займають становища і пробують боронитись. Падуть убиті і ранені. Вояки стріляють завзято, віддячуються ворогові за всі дотеперішні перешколи, за ранених і убитих друзів своїх.

Не довго чехи боронилися. Не витримали в бою з українськими повстанцями. Вибігаємо на поляну, знаходимо між убитими лише трьох ранених. Ранених приносять на наші становища. Д-р Скала і санітарі дають їм першу поміч. Втрат власних між нами немає.

Від полонених довідуємося, що на нас наступала старшинська школа, а на долині гори є ще три курені. Вони всі на заставах — на дорозі, крім них куренів, є ще відділи поліції.

О год. 9-ій увечорі лишаємо чеських ранених, лишаємо їм трохи води і відходимо на край лісу, де чекаємо, аж краще стемніє. На горі чути крик ранених, котрих ми залишили. Маршеруємо полями між селами Литче-Мелятини. Йдемо тихенько неначе «духи». Без перешкоди переходимо шоси, ріку Ваг і залізничу лінію.

Прекрасні села, чудові збіжжя. Вояки на полях випорпують бараболю. Голод великий. Минаємо села Медочани і Каленяни. Вранці 6-го серпня доходимо до краю лісу під Туреньську Маґуру. Це було в часі перших боїв на території Чехо-Словаччини, в яких ми мали одного вбитого і залишили 2-ох ранених.

Історія маршу куреня Бурлаки надто довга, щоб можна було оповісти її в одному короткому спогаді. Тут скажу тільки, що відділ цілістю дійшов в терени міста Жіліна, де ворог кинув проти нас велику силу війська і оточив нас з усіх боків, що не можна було й думати про прорив більшою одиницею. Командир Бурлака скликав відправу старшин, де вони вирішили розчленувати наш відділ на сім менших груп, які мали пробитися з ворожого оточення. Одні з них пробилися, інші впали на полі слави, а дехто був заскочений ворогом так, що не мав можливости до оборони. Так попав у ворожі руки і сам командир Бурлака із своєю групою.

Володимир Дашко - Марко

ПРО ПОЧАТКИ ОРГАНІЗОВАНОГО ЖИТТЯ КОЛИШНІХ ВОЯКІВ УПА В КАНАДІ

Початки поселення колишніх Вояків УПА в Канаді належать уже до історії. Це вже проминуло понад 20 літ, бо поодинокі вояки УПА приїхали до Канади вже при кінці 1948 р. Ясна річ, поодинокі вояки УПА поселились у різних місцевостях Канади і примушені були жити незорганізованими. Наприклад, друг Пімста поселився спочатку у провінції Нова Скошія, друг Зірка в Торонті, друг Орленко в місті Тимминс у північнім Онтаріо, друг Співак у провінції Саскачеван, друг Сосна, друг Зазуля і друг Арпад у місті Ст. Кетеринс, у південнім Онтаріо. Але всюди вони включувалися зразу в українсько-канадське організоване життя, тобто до існуючих церковних і громадських організацій та установ, де проводили інформаційну діяльність про визвольну боротьбу УПА серед українців-поселенців з-перед другої світової війни. Вони проводили також харитативно-допомогову акцію для своїх товаришів, які ще залишилися в Західній Німеччині й втримували тісний зв'язок з Місією УПА у проводі з полк. Ів. Бутковським, яка мала свій осідок у Мюнхені.

Першою організованою клітиною колишніх вояків УПА стала заснована у Вінніпезі — Станиця кол. Вояків УПА у проводі з другом Шагаєм, коли в тому місті найшлося декілька вояків УПА. На своїх перших сходинах у дні 26 листопада 1950 р. зібрані вояки УПА схвалили, між іншим, наступне:

«Вважаємо своїм національним обов'язком бути на еміґрації чинником об'єднуючим, цементуючим і протиставитися всякому політичному, громадському та військовому розбиттю, пам'ятаючи про святий наказ славної пам'яті Головного Командира УПА, генерала Т. Чупринки: «Ідуть і скажіть світові правду про нашу визвольну боротьбу, запаліть і об'єднайте до цієї боротьби серця наші й чужинного світу».

«Приступаючи до нашої організаційної праці на новому терені, пересилаємо цим шляхом гарячий вояцький привіт Командуванню Місії УПА при ЗП УГВР, Командирам і Бійцям УПА Рейдуючих частин, як теж усім комбатантським організаціям закордоном».

***

З Вінніпеґу повіяв благородний вітер для організованого життя колишніх вояків УПА по всіх місцевостях Канади, де вони б не жили. У Торонті перебували на той час два колишніх вояки УПА — друг Зірка і друг Козак, а згодом переїхав туди й друг Пімста.

Упродовж 1950 р. колишні вояки УПА в Торонті були зорганізовані між собою тільки «духово». Це одначе не перешкодило їм брати живу участь в громадському житті. Деякі з них включалися в організування СУМ-у, інші ставали активними членами других орга-

нізацій, але завжди під умовою, що їхня праця ціхуватиметься толеранцією до всіх й не загрожуватиме безпартійному упівському становищу. Головна Делеґатура ЗП УГВР в Канаді вповні розуміла таке становище, не аґітувала вояків УПА й не вмішувалася активно в справи їх організаційного оформлення, вважаючи, що колишні вояки УПА повинні самі найти свій шлях організаційної діяльности. на основі проведеної боротьби на рідних землях. При кінці 1950 і на початку 1951 р. вояки УПА в Торонті — друзі Пімста, Зірка і Козак нав'язали контакт з Головною Делеґатурою з метою зорганізування Станиці. На той час у Торонті замешкала вже більша кількість колишніх вояків УПА і 15 липня 1951 р. відбулися перші організаційні сходини колишніх вояків УПА. на яких дійшло до оформлення Станиці колишніх Вояків УПА в Торонті. На сходинах було присутніми 15 вояків УПА. 12 з них замешкалих у Торонті, і трьох з міста Ст. Кетеринс. З Торонта були такі вояки: Зірка, Пімста, Козак, Співак, Хмара, Хромовенко, Соловій, Сернюк, Швейко, Жук, Орленко, Конарик, а зі Ст. Кетеринс — Сосна, Зазуля і Арпад. На сходинах обрано Управу в складі: друг Пімста — голова, друг Зірка — секретар та друзі Орленко і Швейко члени, та схвалено резолюції, в яких між іншим написано:

«Ми, вояки УПА, приймаємо до відома слова Воюючої України до нас: «Хоч ви сьогодні опинились далеко від Рідних Земель, боротьба для вас не закінчилась... Продовжуйте на чужині зберігати і плекати героїчні традиції УПА і високо несіть прапор її слави».

«Ми повторюємо і підкреслюємо слова «Звернення»: «Воююча Україна рішуче вимагає від української еміґрації повної єдности, єдности не на словах, а на ділі, єдности дійової, а не паперової, єдности на базі визвольної боротьби народу на Українських Землях».

Після зорганізування Станиці, ясна річ, найважливішим питанням для вояцтва було вийти між українське громадянство в Канаді, набрати прав громадянства, та представити свою візитну карточку: хто ми є, що й кого заступаємо та що думаємо робити. вішим питанням для вояцтва було вийти між українське громадянство в Канаді, набрати прав громадянства, та представити свою візитну карточку: хто ми є, що й кого заступаємо та що думаємо робити.

Станиця де лише могла старалася тісно співпрацювати з різними громадськими організаціями не побоюючись, якщо буде для цього потреба, ясно й недвозначно зайняти становище до всіх питань, якими жило українське суспільство. Таке ставлення справи вповні себе оправдало. Треба сказати, що початки діяльности вояків УПА були правильні, вояцтво зискало симпатії загалу українського громадянства, признання і пошану за апартійну й вояцьку поставу.

За час існування Станиця кол. Вояків УПА провела корисну роботу. Якщо йдеться про внутрішню діяльність,, то Станиця кож-

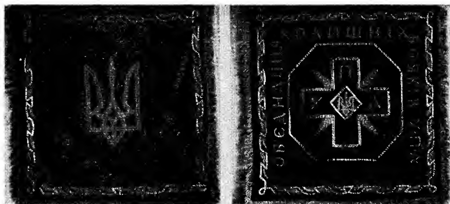
ного року святкувала Свято УПА, влаштувала чимало імпрез, доповідей і з'їздів.

Управа Станиці змінялася що якийсь час. Поза довголітнім головою Станиці Пімстою, були ще по черзі головами — Співак, Марко та Біловус. Двох членів Станиці відійшли вже у вічність — Петро Вірстюк (Співак) та Андрій Маличевський (Сосна).

В 1966 році Станиця стала складовою частиною Об'єднання Колишніх Вояків УПА ЗСА і Канади. І-ий З'їзд Об'єднання відбувся в Торонті заходами Станиці. Як складова частина Об'єднання Колишніх Вояків УПА ЗСА і Канади Станиця в Торонті й надалі проявляє живу діяльність.

Живучість Станиці найкраще підчеркує той факт, що в неділю 8-го березня 1970 року вона посвячуватиме свій власний прапор при участі всіх громадських і комбатантських організацій.

20 літ тому колишні вояки УПА, які поселились у Торонті, зорганізувались і винесли резолюції, які для кожного вояка УПА Станиці мали стати основою і програмою діяльности. Праця Станиці вказує, що цілі, які поставили собі організатори, осягнено. Станиця Об'єднання Колишніх Вояків УПА в Торонто заслуговує собі на свято й на признання від громадянства. (л).

Права й ліва сторони прапору Станиці Об'днання кол. Вояків УПА в Торонті.

НЕ ХИЛЯЙТЕ ВНИЗ ПРАПОРА!

Не хиляйте вниз прапора,
Лиш держіть його високо!
І не знайте, що покора,
Страх нікчемний, душа хвора;
Хоч слізми заходить око —
Не хиляйте вниз прапора,
Лиш держіть його високо!

Має берег кожне море,
А по бурі йде погода.
Хто борбу веде — поборе,
Хто терпить лиш — тому горе!
Шкода сліз, терпіння шкода!..
Має берег кожне море,
А по бурі йде погода.

Хоч поборе ворог тіло,
Але духа він не зможе.
Поки серце не змарніло,
«Ще не вмерла!» — так нам, Боже!
Хоч поборе ворог тіла,
Але духа він не зможе.

Богдан Лепкий

ДИВІЗІЙНИКИ ІЗ ЗСА НА ПОСВЯЧЕННІ СОБОРУ СВ. СОФІЇ В РИМІ

Посвячення собору св. Софії в Римі було, поза всяким сумнівом, одною із важливих подій в життю української спільноти поза межами України. А тому що Братство кол. вояків 1-ої УД УНА бере живу участь у всіх конструктивних проявах українського життя в діяспорі, не могло воно не взяти участи і в цих важливих святкуваннях. Із терену ЗСА виїхало також представництво Братства на чолі із головою Краєвої Управи Братства, другом Богданом Лисяком, щоб за покликом Верховного Архиєпископа Йосифа кардинала Сліпого підкреслити важливість цієї події своєю присутністю.

Ювілей владики Кир Івана Бучка

В 1969 році припадали також 50-ті роковини священства владики Кир Івана Бучка, відомого опікуна кол. вояків 1 УД УНА у часі їхнього перебування у полоні в рр. 1945-48 так в Італії, як і пізніше в Англії. Тоді коли більшість нашої преси цю річницю проминула мовчанкою, делеґація Братства Дивізійників із ЗСА вирішила зложити свій поклін улюбленому владиці при нагоді посвячення собору св. Софії. Правда, це не був дуже відповідний час, бо Преосвященний владика Іван був зайнятий у зв'язку із урочистостями посвячення собору, але так як колись у нього все знаходився час, щоб діяти в обороні загрожених несприятливими політичними обставинами дивізійників так і тепер Він знайшов час, щоб прийняти на авдієнцію репрезентацію Братства із ЗСА. У часі пів-годинної авдієнції Голова КУ Братства у ЗСА, Б. Лисяк зложив Владиці Кир Іванові ґратуляції в імені Братства та найкращі побажання здоров'я і многих літ для праці в Українській Церкві та для добра українського народу.

Делеґація була приємно заскочена тим, що владика Кир Іван і дальше слідкує за організаційним життям Братства Дивізійників і, орієнтуючись у діяльності Братства, владика висловив своє признання і радість, що Дивізійники є добре зорганізовані у всіх країнах свого поселення. Під час авдієнції мимоволі пригадались часи, коли Українська Дивізія знаходилась за дротами й очікувала, якщо вже не приїзду самого владики, то щонайменше вісток про висліди його інтервенції у святішого отця, які мабуть найбільше спричинились до того, що тисячі дивізійників живуть сьогодні життям вільних громадян західніх країн світу, а не мучаться десь на Сибірських чи центрально-азійських землях Совєтського Союзу. Владика Кир Іван був із нами у найбільш безвиглядній ситуації тоді, коли совєтські т. зв. репатріяційні місії, насильно вивозили тисячі наших людей до своєї тюрми народів. На цьому місці варто також згадати і те, що завдяки Кир Іванові було наладнано кореспонденційний зв'язок із зовнішнім світом (тобто поза дротами нашого табору) і створено

М. Залійський, Б. Лисяк, голова КУ Братства у ЗСА, владика Кир Іван Бучко, проф. І. Телюк, З. Мандич.

було бюро розшуків, що дозволило багатьом відшукати свої родини. Неодному Кир Іван допоміг не тільки пов'язатись із своїми рідними, але також і завдяки його інтервенції в англійського командування, зовсім звільнитись із табору.

Взагалі наше таборове життя у Ріміні завдячувало чимало владиці Іванові, який щиро опікувався і цілою системою шкільництва та дбав про добробут всіх таборовиків. Таборова церква, гімназія й таборові хори разом із театром, усі завдячують своє існування у великій мірі Кир Іванові. Час затирає у нашій пам'яті чимало подробиць із нашого перебування у таборі у Ріміні, а з тим самим відбувається і переоцінка їх, але час від часу варто пригадати усі добродійства, яких ми зазнали посередньо чи безпосередньо від владики Кир Івана Бучка. Як член Української Дивізії та учасник таборового життя у Ріміні, який у такій чи іншій мірі мав до діла із таборовими проблемами, не можу пригадати собі другої людини, якій наша доля лежала б на серці більше, або людини, яка вложила б більше старань і зусиль, щоб улегшити наші нелегкі таборові умовини, як архиєпископ Кир Іван Бучко. На закінчення авдієнції делеґації Крайової Управи Братства кол. Вояків 1 УД УНА у ЗСА та Братства «Броди-Лев» передали владиці Кир Іванові скромний дарунок для відзначення 50-ліття його священства, який символізував пам'ять усіх дивізійників про нашого добродія і опікуна у тих незавидних післявоєнних роках.

На свяченні Собору св. Софії

Цього самого дня 27 вересня 1969 року нам, групі кол. дивізійників, запропоновано перебрати обов'язки почесної сторожі біля Верховного Архиепископа Йосифа кардинала Сліпого підчас свячення Собору св. Сафії. Наша група у шапках та одностроях ветеранів Дивізії виглядала доволі імпозантно і звертала на себе увагу світової преси та взагалі учасників торжеств, пов'язаних із цією подією. На закінчення наша група дістала признання за те, що вив'язалась із своїх обов'язків зовсім задовільно.

В неділю 28 вересня відбулось посвячення собору, у часі якого святіший отець папа Павло VI передав на руки нашого Первоєрарха Верховного архиепископа Йосифа мощі св. Климентія. Про саме посвячення собору наша преса у вільному світі звітувала дуже докладно і своєчасно. В день посвячення собору функцію впорядчиків і охорони перебрали відділи римської та ватиканської поліції. Дивізійники творили шпалір при самому вході до собору св. Софії і як така звернула на себе увагу й папи Павла VI.

Прогулька на Фута Пасс

В понеділок 29-го вересня, коли наші владики починали свій історичного значення собор, дивізійники-паломники призначили цей час на відвідини цвинтаря поляглих у Фута Пасс, куди перевезено і наших друзів, померлих у таборі у Ріміні та початково похоронених у Червії. Наша група начислювала біля 150 осіб. Положення цвинтаря у Фута Пасс є надзвичайно мальовниче. Тут серед прекрасних гір, широких долин та чудової природи, але на чужій землі знайшли місце вічного спочинку 39 вояків українців членів Української Дивізії, борців за краще завтра свого поневоленого народу і Батьківщини.

Піднімаючись вгору, на вершку якої знаходиться цвинтар, мається враження, що це ми йдемо сірою крутою дорогою, що веде до синього неба. Цвинтар знаходиться на вершку гори, на чубку якої побудована із сірого каменю величава крипта-мавзолей. Сам цвинтар удержаний у взірцевому порядку. Довгими рядами простягаються ряди гробів немов вояки на збірці, вкриті камяними плитами, на яких вириті прізвища покійників. Зближаємось до секції, де лежать наші побратими. Їхні гроби прибрані цвітами та синьо-жовтими стяжками і запаленими свічками, що викликає глибоке враження серед нас усіх. В одній миті перед нашими очима з'являються обличчя покійників, веселі і бадьорі, такі, якими ми їх знали у рядах Української Дивізії.

Наша група паломників, на чолі із о. М. Горошком, кол. капеляном для українців канадійської армії, несе величезний лавровий вінець. Дальше йде хор із Джерзі Сити під проводом м-ґра Городиського із Філядельфії та ряди паломників. Всі вони зійшлися

ось тут, щоб зложити поклін своїм друзям, щоб відмовити молитву за їхні душі. Серед цієї чудової природи та виїмкового настрою, викликаного численними гробами та цвинтаря взагалі і короткої відправи, падають слова проповіді отця Горошка, який знає вояцьку душу і вміє до неї промовити. Грімко і маєстатично лунає останнє «Вічная пам'ять», яка зворушує навіть найбільш загартованих учасників боїв під Бродами, Банської Бистриці, операцій на Словаччині, Словенії, та під Фельдбахом і Гляйхенберґом в Австрії тощо. Усім присутнім виступають сльози на очах. Пригадались і прикрі хвилини нашого побуту у Белярії, де полонені вояки воліли терпіти голод і спрагу, але вміли також і гідно стати в обороні перед зазіханнями совєтської «репатріяційної місії», яка конечно хотіла нас забрати «на родіну».

Паломники зложили вінець перед відзнакою Дивізії у крипті, яка символізує усіх наших 39 похоронених ось тут вояків Української Дивізії. На закінчення промовляв Голова Крайової Управи Братства ЗСА, п. Богдан Лисяк.

> ...Будучи вірними синами українського народу, Ви дорогі друзі пішли слідами своїх предків і взялись за зброю, щоб довершити незакінчене діло, — сказав голова КУ ЗСА. — Боролись Ви юні орли хоробро, у вірі, що поборете.
>
> Однак жорстока судьба перемогла Вас фізично. І тільки фізично, бо ідеали і очайдушність Ваша непоборима.
>
> Ми колишні вояки 1 У.Д. з усіх закутин світа прибули сьогодні тут, щоб схилити голови наші перед Вами, та Вашими вчинками. Хай вони будуть нам та грядучому поколінню дороговказами у боротьбі за краще завра! Ми запевняємо Вас, що жертви Ваші надаремно не пішли, і обіцяємо Вам, Дорогі Друзі, продовжувати Вами започате діло, аж до остаточної побіди...

Словами голови КУ Братства ЗСА закінчилась наша проща на Фута Пасс, а також і побут в Італії. Чимало вражень пережили ми, перебуваючи в Італії, але верталися домів із вірою у недалеку перемогу добра над злом.

Володимир Шкільник

З ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

Вельмишановні Панове!

Прошу виправити мали недогляд у "Вістях Комбатанта" ч. 5 за рік 1969 на сторінці 61, друга шпальта, надруковано: "Г. Гордієнко, б. член Карпатської Січі у Пилипці", бо вірно має бути: "в Синевиру", а не в Пилипці.

Філядельфія, 4 грудня 1969.

Г. Гордієнко

До хвальної Редакції "Вісті Комбатанта"

В залученню посилаю вам чека на суму $5.00, — як передплату на 1970 рік. При цьому стверджую, що "Вісті Комбатанта" є дуже добре редаґовані, бо в них є статті для бувших військовиків та гарні спомини, які заслуговують на повне признання і похвалу.

Хай Всевишній Вас кріпить в цьому новому році та дає Вам охоти і сильної енерґії до дальшої праці та успіхів і осягнути Вашу мету.

Остаюсь з глибокою пошаною до Вас. Слава Україні!

Семен Федунь Торонто

Філядельфія, дня 5 лютого 1970

До Редакції "Вістей Комбатанта"

Хочу поділитись з Вами деякими думками на тему "ВК", які були не один раз предметом завваг і дискусії на засіданнях чи сходинах. В загальному члени Станиці хотіли б бачити у "ВК" більше дивізійного матеріялу так під історичним як і мемуаристичним аспектами, а також більше вісток з діяльности поодиноких клітин, хоча ми свідомі цього, що це не все залежне від редакції "ВК". Впровадження статтей на загальногромадські теми треба привітати, це робить наш журнал більше життєвим і дає можливість обміну думок в справах і проблемах, які пульсують в нашій спільноті.

Дальше відчувається брак ґрафічних прикрас (левики і т. д.) з символічною дивізійною тематикою, які впровадив був О. Лисяк. Вони надавали нашій частині журналу дивізійний характер і надавали "ВК" гарного естетичного вигляду.

Також до побажання має сам папір, на якому друкуються "ВК". Коли вони були друковані в Нью Йорку, то якість паперу була ліпша. Зараз папір тонший, або меншої густоти і тому часто друк перебиває забагато, надаючи тим журналові троха дешевенького вигляду.

З вояцьким привітом

Б. Артимишин

голова Станиці Братства І. УД УНА — Філядельфія

БРАТСТВО І. УД УНА

СТАНИЦЯ БРАТСТВА 1-ої УД УНА В НЮ ЙОРКУ ВІДЗНАЧИЛА 25-РІЧЧЯ БОЮ ПІД БРОДАМИ

Управа Станиці Братства 1-ої Української Дивізії УНА в Нью Йорку відсвяткувала 25-ліття боїв під Бродами.

Програма святкувань була розложена на два дні: в суботу, дня 27-го вересня 1969 року, о 5-тій год. по полудні, в українській католицькій церкві св. Юра в Нью Йорку, відправилася Торжественна Служба Божа в намірені Українського Народу. Службу Божу відслужив Всч. о. Ярослав Кекіш. Відтак відправилась Урочиста Панахида за упокій душ вояків 1-шої УД УНА, які полягли на полі слави під Бродами, у липні 1944 р. Панахиду відслужив о. Ярослав Кекіш, в сослуженні оо. Йосафата Кузьмяка і Севастіяна Шевчука. Зворушливу проповідь із нагоди цих пам'ятних роковин виголосив о. Кузьмяк, а Хор "Думка", під керівництвом маєстра Л. Крушельницького, своїм співом ще більше підніс настрій хвилини.

У згаданих Богослужбах взяли участь представники місцевих комбатантських організацій, як також молодечі організації СУМА і Пласту із прапорами

Святочна Академія відбулася у великій залі Українського Народного Дому о 7-мій год. вечора. Програмою проводив д-р Іван Козак, голова місцевого Відділу ОбВУА. Він привітав усіх присутніх, а зокрема представників організацій, та попросив вшанувати пам'ять вояків 1-шої УД УНА, які полягли в бою під Бродами, повстанням із місць і однохвилинною мовчанкою.

Відтак, д-р Козак відчитав кілька письмових привітів, які наспіли від: ґен.-полк. Павла Шандрука, ґен.-хор. Аркадія Валійського, ґен.-хор. Бориса Барвінського, Т-ва "Зарево", Т-ва ОбВУА та багато інших. Привіт від Об'єднання Кол. Вояків УПА Америки і Канади звучав: "...Бій під Бродами, це одне кільце в ланцюгу боїв за самостійність, що їх веде український народ впродовж століть, та тим засвідчує своє непереможне бажання волі, що його не могли зломити довговікові окупації".

Пласт звернув увагу на виховну сторінку цього Свята, пишучи: "...На нашій історичній минувшині і традиції ми виховуємо нашу пластову молодь. Тому нехай Вами влаштована сьогодні Академія послужить найкращим прикладом для нашої молоді, щоб вона вміла гідно віддати пошану нашим національним Героям".

З черги д-р І. Козак попросив до слова голову Станиці 1-ої УД УНА, д-ра Семена Федюка, який подав загальний нарис боїв під Бродами.

Відтак, п-на Наталя Чума, пластунка, з великим відчуттям і зрозумінням віддеклямувала вірш Степана Любомирського "Броди".

Основний реферат на тему: "Броди в міжнародному аспекті", підготовив мґр. Лев Стеткевич. В ньому він ясно і зрозуміло представив складну політичну ситуацію, в якій знайшлася Дивізія після капітуляції Німеччини, включно з намаганням большевиків перевезти її всеціло на "родіну".

На закінчення Академії, з усними привітами виступали: 1) Заст. прем'єра Виконавчого Органу УНРади, д-р Кость Паньківський, який подав

Пленарне Засідання Краєвої Управи Братства кол. Вояків І УД УНА в ЗСА 22. XI. 1969 Ню Йорк. Сидять з л. до пр. Д-р Р. Дражньовський, Б. Лисяк, В. Заброцький. Стоять з л. до пр. М. Шевчук, К. Креховецький, В. Гриньох, З. Мандич, В. Саляк, Г. Яремчук.

докладний перегляд міжнародної політичної ситуації в часі творення Дивізії, згадуючи трудні і складні відносини, які існували тоді на наших рідних землях.

2) Голова Комітету Об'єднаних Американсько-Українських Організацій міста Нью Йорку, адв. Роман Гуглевич, вказав на велику виховну сторінку цих Роковин. 3) Голова Католицьких Ветеранів Армії ЗДА при церкві св. Юра, п. Григорій Полчі, передав теплий привіт від своєї Організації, а його дружина п-і Розалія Полчі передала щирий привіт від СУА.

Другий день Святкувань Боїв під Бродами розпочався Торжественною Службою Божою у катедрі УПЦ св. Володимира, при 82-гій вул., в неділю, 28-го вересня, о год. 11-ій ранку. Її відправив Впр. о. Митрофорний протоєрей Іван Данилевич, разом із Панахидою, за душі вояків 1-шої УД УНА поляглих під Бродами. У своїй глибоко-змістовній і зворушливій проповіді він підчеркнув велику і незрівняну хоробрість українського вояка у боротьбі за самостійність свойого поневоленого Народу, а Бій під Бродами ще раз показав світові, що Український Народ живий, свідомий і не жаліє жертви крови, коли цього вимагає потреба.

Під час Служби Божої і Панахиди представники Комбатантських і Молодечих Організацій держали почесну варту із прапорами.

Відзначення Боїв під Бродами було великим Святом Метрополітального міста Нью Йорку, а спомин про нього залишиться назавжди у серцях многих учасників, які своєю присутністю звеличали його.

Очевидець

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ УКРАЇНСЬКОГО МІЖКОМБАТАНТСЬКОГО КОМІТЕТУ В ЧИКАҐО

Чикаґо, відоме місто з того, що воно є "вітряне" (вінди сіті), гаряче (висока температура, демонстрації, заворушення) і неспокійне, але в кругах комбатантсько-ветеранських від кількох літ і спокійно і співжиття. Завдяки кільком ветеранам (побр. Кашуба, Ґоляш і ін.) основано координаційне тіло т. зв. Український Міжкомбатантський Комітет, в якому гуртуються усі наші місцеві комбатантські Товариства, а саме — ОбВУА, УСС, СВУ, Українське Козацтво, Українське Вільне Козацтво, Братство І. УД УНА, УПА і Карпатські Січовики. Всі Т-ва під прапором названого Комітету спільно влаштовують збори, сходини, апелі і свято Зброї.

17 грудня 1969 р. відбулися Загальні Збори в присутності делеґатів ОбВУА, УСС, І. Д УНА, СВУ, УПА, які відкрив голова УМКомітету побратим інж. С. Ґоляш і, привітавши присутніх, попросив вшанувати пам'ять померлих побратимів, а потім відчитав порядок нарад.

Предсідником Зборів вибрано делеґата УСС мґра Н. Рибака, а секретарем колишнього секретаря УМКомітету п. О. Білинського.

Відчитаний протокол з попередніх Загальних Зборів прийнято без заміту. Звіти з діяльности здавали голова УМК, секретар, скарбник і організаційний референт, після чого переведено дискусію над звітами.

На внесок сот. УСС інж. А. Артимовича уділено уступаючій Управі абсолюторію (одноголосно) і приступлено до вибору нової Управи.

Побратим Зботанів пропонує переобрати і затвердити цю саму Управу, але голова побр. Ґоляш не погодився з огляду на стан свого здоров'я, а побр. Білинський з огляду на студії, тому після дискусії вибрано нову Управу: Побр. Б. Кашуба — голова, п. Ст. Ґоляш — місто-голова, побр. Зботанів — секретар, побр. Марчук — скарбник, побр. Дахівський — організаційний референт і побр. Н. Рибак — пресовий референт.

На пропозицію побр. С. Ґоляша схвалено плян праці на 1970 рік.

Після внесків і побажань, поладнано (після дискусії) конфлікт між двома побратимами, а саме між головою місцевого Братства І. Д. і одним членом ОбВУА.

Предсідник, закриваючи Збори, твердить, що "гаряче" Чикаґо може і вміє навіть на військовому полі вдержати дисципліну і діяти спокійно і згідливо на користь і славу традиції української Зброї.

Н. Рибак, пресовий референт

Станиця Чікаго

ЧІКАҐО В 25-ту РІЧНИЦЮ БОЮ ПІД БРОДАМИ

Відбулося це дня 16-го листопада 1969 р. в залі Шопена в українській дільниці міста Чікаґо. На сцені широке полотно-картина бою під Бродами роботи побратима Е. Загачевського. Під тим образом березовий хрест з шоломом на ньому, по боках образу на стіні дати бою і емблеми Дивізії "Галичина" і Братства к. Вояків 1-ої Української Дивізії УНА. Загальне оформлення сцени виразне і імпонуюче — це заслуга побратима П. Гасюка.

Під звуки маршу "Вперед", що його заграла оркестра СУМА ім. М. Павлушкова, під батутою М. Голіяна, входять на святочну залю учасники бою під Бродами — коло 20 осіб, старшин, підстаршин і стрільців і стають рядом перед сценою і на команду повертаються лицем до залі, а авдиторія вітає їх палкими оплесками, після чого, і на команду, вони засідають у поршому ряді крісел. Всі вони в темних одягах і в ветеранських шапках з відзнаками Братства та відзначеннями на грудях: бою під Бродами і медалею Св. Архистратига Михаїла.

Сумівська оркестра заграла гимни: американський і Української Дивізії "Галичина", а також "Видиш, брате мій" та "Гей у лузі червона калина".

Майор фронтових частин д-р А. Фаріон, учасник бою під Бродами, офіційно відкрив урочистість короткою промовою, схарактеризувавши настрої, що панували при організації дивізії "Галичина" — як "порив козацької крови" на оборону Батьківщини.

На сцену виходить в українському одязі Марійка Клиш і прекрасно продеклямувала вірш побратима С. Любомирського "Броди". Потім відбувся салют героям Бродів молодечих і ветеранських організацій та зложення китиці червоних троянд під березовий хрест.

Головну промову виголосив інж. М. Ліщинський на тему — "Броди в очах наших і світу". Промова була виголошена із вірою в славний кінець визвольної боротьби, бо "нас благословить могутній дух Мазепи і викликала захоплення та довготриваючі оплески.

Після короткої перерви слідувала мистецька частина імпрези. Мужеський хор під диригентурою А. Андрушка дуже вдало виконав три пісні: "Вкраїно-Мати", муз. М. Стеценка, "Гуляли", муз. Ніжанківського та "За рідний край", муз. Гайворонського.

Частина цвинтаря на Фута Пас. Два передні ряди — це гроби похоронених тут українців.

Велика прихильниця дивізійної братії, письменниця Леся Лисак, обдарувала нас монтажем свого укладу поезії і прози — "Поклін Безсмертним".

На закінчення виступив жіночий хор "Чайка" — ця слава осередку СУМА ім. Крут і ООЧСУ з південного Чікаґа, виконав чотири пісні, а саме: "Вислухай, Боже Могучий", муз. М. Федорова, "З вірою в Бога", сл. Т.

Курпіти, муз. М. Федорова і "Карпатські Січовики", слова Яра Славутича.

По короткому слові пор. М. Филиповича учасника бою під Бродами та співом всієї залі "Не пора, не пора" закінчено академію.

На пам'ятку про це ювілейне вшанування станиця Братства дивізійників в Чікаґо видала гарно оформлену великого формату з ілюстраціями пропам'ятну "програму" книжку з багатим історичним і літературним змістом статтей і поезій таких авторів: Ст. Любомирський, Ген.-штабу Генерал-Полковник П. Шандрук, Леся Лисак, Полк. М. Ліщинський, Василь ДеВУ, Евст. Загачевський і Місько Макальондра.

Все було підготовлено і виконано по воядьки чітко, ідейно й достойно...

Але! Це "але", хоч як гірко признатись, але для об'єктивности і повноти нашого репортажу, його приходиться згадати й занотувати. Перше "але": заля, що в ній відбувалася імпреза на честь героїв, що своє життя поклали за Батьківщину, була далеко не заповнена. Наше патріотичне суспільство "не дописало". Багато знаних нам осіб з їх національно-патріотичного наставлення й розмов, на цю імпрезу не рпибуло. Друге "але": прикро також занотувати, що з кількох існуючих в Чікаґо організацій молоді, в цій імпрезі взяли достойну участь і відповідно собі на честь зарепрезентувались лише дві, а саме СУМА і ОДУМ. А де були інші? Чейже велике виховне значення таких імпрез мало б приклнкати увагу і проводи інших груп організованої української молоді...

Т. Торський

Будьте ПЕРЕДплатником,
а не ПІСЛЯплатником
Вістей Комбатанта!

Станиця Калґари

СВЯТКУВАННЯ 25-ЛІТТЯ БОЮ ПІД БРОДАМИ І. УД УНА

Дня 25 листопада 1969 р. Станиця Братства І. УД УНА в Калґарах відзначила 25-ліття Боїв під Бродами в липні 1943, де з багато-кратно переважаючими московськими силами воювала українська Дивізія "Галичина".

Святкування почалися соборною панахидою в українській католицькій церкві Св. Успіння о годині 6-тій вечора, яку відслужив генер. вікарій едмонтонської Епархії, о. Митрат Василь Лаба, кол. начальний капелян І. УД УНА, у сослуженні оо. Любомира Сивенького, кол. дивізійного капеляна,, пароха в Летбридж, Василя Мартинника, місцевого пароха, Василя Волина та Богдана Лозинського, сотрудників Катедри Свщм. Йосафата в Едмонтоні. До Панахиди дуже гарно співав чоловічий хор "Сурма" ЛВУ і СУМ, під проводом д-ра Ілярія Чеховського. В часі Панахиди о. митр. Лаба виголосив глибоко патріотичну проповідь. Почесну сторожу під час Панахиди повнили прапороносці із українськими прапорами: державним, І. УД УНА, ЛВУ і СУМ.

По Панахиді в авдиторії церкви Св. Успіння відбулася зустріч Дивізійників і Громадянства з о. генералом Лабою та прибулими гостями. Звіт о. Генералові здав голова Станиці І. УД УНА в Калґарах значковий (поручник) Українського Козацтва, Валентин Різник, а полк. Українського Козацтва Михайло Ковальський привітав о. Генерала Лабу із гостинним приїздом Отців, гостей та представників Громадянства і організацій. Короткий Концерт-Академію відкрив пор. Різник одно-хвилинною мовчанкою в

пам'ять упавших дивізійників під Бродами. Головну і змістовну промову виголосив о. майор Л. Сивенький. Хор "Сурма" відспівав три пісні: "За Рідний Край", Гайворонського, "Вилітали Орли", Лисенка та "Встає хмара за лиманом" (нар. пісня). Деклямації виголосили п. Шумилович і панна Віра Різник. При кінці відіграно сценічну картину пера В. Шостаківського під заг. "Отець Капелян". Сюжет взятий із правдивої події, з часів боїв УПА, до якої перейшло багато Дивізійників по геройському виході із брідського кітла, а з ними один із капелянів. Ця, прекрасно написана сценічна картина, заслуговує на виріжнення і її повинні побачити ширші кола нашого громадянства. Артисти-аматори на чолі із автором картини, п. Шостаківським, який грав ролю командира наших повстанців, вив'язалися із своїх роль прекрасно. В сценічній картині виступали, окрім автора, панове: Садівник, Золотуха, Коломийчук, Мирослав Різник та Данчик Шостаківський. Суфлерував г.. Василь Лупипців. Заключне слово виголосив о. парох В. Мартинник. Національним славнем закінчено святкування, якими проводив старшина І. УД УНА Дмитро Гамонів, почесний голова Станиці Братства в Каларах.

Присутній

Хто би знав про місце перебування чи про долю Сташка ПАНЧИШИНА, який був членом Дивізійної Оркестри, проситься подати вістку на адресу: Mr. Slavko Bilyk
123 Concord Avenue
Toronto 4, Ontario, Canada
Tel.: 536-6388

Станиця Філядельфія

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ СТАНИЦІ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1 УД УНА

Вісімнадцяті Загальні Збори Станиці Братства кол. Вояків 1 УД УНА у Філядельфії, Па., відбулися в днях 12 жовтня та 8 листопада 1969 р.

Після відкриття Зборів, голова Станиці Б. Артимишин, з уваги на 18-річчя діяльности Станиці, попросив присутніх ушанувати однохвилинною мовчанкою пам'ять тих друзів, членів Станиці, які за той час відійшли у вічність.

Після вибору Президії Зборів, до якої увійшли: І. Скіра — предсідник, В. Зуляк — заступник, С. Мазурок — секретар і Р. Кобрин — другий секретар. В. Зуляк відчитав протокол з попередніх Загальних Зборів. Після дискусії, в якій забирали голос: М. Ліщинський, М. Гись та В. Заброцький, Загальні Збори прийняли протокол.

Звіти Управи Станиці склали Б. Артимшин — як голова, О. Луцький — заступник голови, В. Сімків — секретар, Т. Рак — скарбник, М. Бойчук — імпрезовий референт, Д. Шевчук — кольпортер та Т. Мамчур — член Товариського Суду.

В своєму звіті голова Станиці Б. Артимишин звертав увагу присутніх на нестійку приявність членів на сходинах, неточне вплачування членських внесків та недостатню кількість передплатників "Вістей Комбатанта". Деякі події, які мали місце не тільки на терені Станиці, але теж Крайової Управи, захитали були єдністю та здисциплінованістю членів Станиці. Всеж таки, за словами голови, діяльність Станиці не переривалася та проходила в трьох головних напрямках. Станиця брала участь у громадських

імпрезах нашого міста, зборах та громадських нарадах. Станиця була членом Відділу УККА, ЗУАДК-у, Суспільної Служби в Філядельфії та Кредитівки "Самопоміч". В комбатантській ділянці Станиця Братства тісно співпрацювала з іншими місцевими українськими комбатантськими організаціями, влаштовуючи спільно імпрези, похід на могили на Зелені Свята і Виставку пам'яток Української Визвольної Боротьби для відмічення 50. роковин Української Держави і Українських Збройних Сил, 30-річчя Карпатської України, 25-річчя Української Повстанської Армії і 1-ої Української Дивізії Української Національної Армії. Як окрема самостійна клітина, Станиця виявила свою власну організаційну діяльність у співпраці з іншими Станицями Братства та Крайовою Управою. Станиця влаштувала святкування 25-річчя бою під Бродами, збірки на охорону воєнних могил, на жетони "Броди-Лев" і на українських воєнних інвалідів на листи ССК; брала участь у бенкеті з нагоди 80-річчя ген. П. Шандрука на "Верховині" в Ґлен Спей і в Панахиді по бл. п. Ользі Паліїв дружині сот. Дмитра Паліїва. З розривкових імпрез Станиця влаштувала "Ювілейну Дивізійну Маланку" та "Печення бараболі і свинки" на Оселі ім. О. Ольжича в Лігайтоні.

Зі своїх фондів Станиця виплатила в біжучій каденції різних дотацій на загальну суму 1,165.00 дол., з яких найвищу позицію становить сума 960.00 дол. вплачена до Головної Управи на Видавничий Фонд Братства.

Подякою паням-дружинам дивізійників і симпатиків, які допомагали у влаштуванні імпрез, артистам із "Театру в П'ятницю" за безкоштовне виконання радієвої авдиції з нагоди 25-річчя бою під Бродами, як теж членам Управи та Станиці закінчив голова своє звітування.

О. Луцький, як заступник голови, репрезентував Станицю на різних зборах і імпрезах, допомагав у редаґуванні ґратуляційного листа до ген. П. Шандрука, редаґував грамоту для вояків УГА, приготовив "Маланчин балак" і брав участь як делегат Станиці в засіданні Головної Управи в дні 31 травня 1969 р.

Звіт секретаря виявив, що уступаюча Управа відбула 9 засідань і 8 ширших сходин членів, як теж вислала 512 і отримала 46 листів.

Зі звіту скарбника члени довідалися, що в біжучій каденції приходи Станиці виносили 4,655.24 дол., а розходи 3,773.38 дол. Сальдом 881.86 дол. закінчується фінансова діяльність уступаючої Управи Станиці.

Після звітів імпрезового референта, кольпортера та члена Товариського Суду відбулася дискусія над звітами, в якій взяли участь: М. Ліщинський, В. Заброцький, Р. Клос, С. Мазурок, Р. Кобрин, Т. Рак, В. Зуляк, А. Стефурак та інші члени Станиці.

Голова Контрольної Комісії І. Скіра прочитав протокол з переведеної провірки всього діловодства Станиці і поставив внесок на уділення абсолюторії уступаючій Управі з признанням.

Після ухвалення абсолюторії голос забрав голова Номінаційної Комісії, пояснюючи труднощі, які виринули в ході її праці, коли вона була ще в характері підготовчої. З її складу виступив був О. Луцький та В. Заброцький і тому цю комісія не могла підготовити номінаційного матеріялу для Загальних Зборів.

Внесок В. Зуляка попертий М. Гисьом на розв'язання попередньої Номінаційної Комісії та вибору нової прийнято одноголосно. Вибрано нову

Номінаційну Комісію в складі: М. Гись, С. Мазурок, І. Скіра та Р. Кобрин. Загальні Збори прийняли внесок просити уступаючу Управу Станиці продовжувати свою працю через 4 тижні, відкладаючи закінчення Загальних Зборів на такий же час.

Продовження Загальних Зборів Станиці, яке відбулося 8 листопада 1969 р., мало в програмі вибір нових керівних органів Станиці та намічення напрямних праці на наступну каденцію.

Після відкриття другої частини Зборів, якими проводив І. Скіра, Володимир Зуляк відчитав листу осіб, яких Номінаційна Комісія запропонувала до нової Управи, Контрольної Комісії і Товариського Суду Станиці. Листу Номінаційної Комісії члени прийняли одноголосно.

До Управи ввійшли: Б. Артимишин — голова, О. Луцький — 1-ший заступник голови, Я. Колодій — 2-гий заступник голови, Р .Клос — секретар, Т. Рак — скарбник, М. Бойчук — імпрезовий референт, С. Конрад — пресовий референт, Е. Шкільник — прапороносець і Д. Шевчук — кольпортер.

В склад Контрольної Комісії ввійшли: І. Скіра, С. Мазурок і В. Зуляк.

Товарський Суд: В. Ціханський, Т. Мамчур і М. Гись.

Після переведення голосування, нововибраний голова Б. Артимишин подякував присутнім за довіря та закликав до інтензивної праці для скріплення організаційної структури Станиці, а також до поширення видань Головної Управи Братства, щоб тим посилити її працю в цій ділянці.

В дискусії, яка закінчила Загальні Збори, порушено справу вибору делегатів на краєві з'їзди, як теж питання активних і пасивних членів.

С. К.

Станиця Торонто

КОЛЯДА НА ІНВАЛІДІВ 1970 р.
Станиця Братства І-ої Української Дивізії УНА — Торонто

В Торонто це вже увійшло у традицію, що дивізійники йдуть колядувати кожного року на благородну ціль — на фонд допомоги інвалідам та хворим. Ходили вони й цього року колядувати і громадянство прийняло їх по нашому старому звичаю "чим хата багата".

Л. ч. 2 Л. Аронів: По $5.00: Л. Козій, Л. Аронів; по $3.00: Д. Фуштей. Разом — $13.00.

Л. ч. 6 Б. Бибик: По $10.00: В. Бибик, "Трайдент Іншуранс"; по $3.00: д-р М. Гута. Разом — $23.00.

Л. ч. 9 В. Чемеринський: по $5.00: Яр. Слободян; по $2.00: В. Семчук, В. Чемеринський; по $1.00: Т. Пітик, С. Ярош. Разом — $11.00.

Л. ч. 17 М. Яцишин — $5.00.

Л. ч. 18 Т. Качмарчук: По $5.00: Т. Качмарчук, В. Дусановський, Р. Демяків; по $2.00: Т. Смик, М. Максим, А. Козак, Т. Дідич, Татарин, З. Бобовник, С. Коченаш, І. Ґудзовський, І. Кривенюк. Разом — $33.00.

Л. ч. 19 М. Костишин — $10.00.

Л. ч. 23 І. Кушніренко: По $25.00: "Ю. Б. А. Трейдінґ Ко."; по $20.00: Ковальчук, Б. Синишин; по $10.00: І. Кушніренко, М. Процакевич, Л. Бабій, А. Чорній, Т. Парченко, Паньків, С. Ільницький, Сват; по $5.00: Дмитрів. Кокольський, Головатий, Р. Ломаґа, Яр. Харак, Дячук, В. Бур, Е. Цибульський, К. Дяків. Разом — $190.00.

Л. ч. 24 Ю. Лихач — $5.00.

Л. ч. 27 В. Мусян — $10.00.

Л. ч. 29 М. Саламон: По $5.00: М. Саламон, І. Микитюк, П. Соляр, М. Ґереґа, С. Василик; по $4.00: М. Савчук; по $3.00: А. Драч; по $2.00: Воробець, М. Шиуфкою по $1.00: А. Курчак, нечітке, П. Павлишин, М. Ґрох, П. Ольшанський, Д. Федун, М. Ґрохольський, нечітке. Разом — $44.00.

Л. ч.33 М. Засідко: По $20.00: Яр. Ботюк; по $10.00: М. Засідко, І. Бурда, д-р В. Дебера, (нечітке); по $5.00: В. Юрків, Т. Курило, В. Довганюк, І. Корінь, Х. У., (нечітке), Топорницький; по $3.00: Б. Котис; по $2.00: П. Даниляк, Білас, Демяненко. Разом — $104.00.

Л. ч. 35 С. Кривенький: По $20.00: Яр. Сембай; по $10.00: о. Б. Остапович; по $5.00: о. М. Берко. Разом — $35.00.

Л. ч. 36 М. Білоус: По $5.00: М. Білоус, Д. Стецюк; по $2.00: В. Чопик. Разом — $12.00.

Л. ч. 37 В. Лесюк — $5.00.

Л. чч. 38, 39, 40, 41 В. Тивонюк: по $25.00: д-р Р. Цурковський, Р. Чолкан; по $20.00: д-р О. Бойко, В. Голубінський, Д. Бідяк, Б. Левицький; по $11.00: Вінтонюк; по $10.00: Т. Климів, Фірчук, о. В. Шараневич, Я. Онищук, О. Яримович, Т. Турчиневич, д-р М. Малецький, С. Ґула, О. Мудрий, М. Бігус, Б. Підгайний, кооп. "Плай", книгарня "Арка" — Квін, М. Кулик, І. Джуґлей, П. Яцик, крамниця Е. Думин; по $5.00: В. Верига, д-р Литвин, Тарновецький, Гаврилюк, В. Дідюк, М. Гуляк, Мельник, Я. Кінасевич, Файґель, В. Тимко, М. Додяк, В. Габа, В. Помірко, С. Габа, М. Габа, Р. Колісник, В. Гуляк, П. Гижка, В. Яворський, Т. Ґут, В. Пальчук, І. Федаш, З. Гарапа, В. Луців, А. Семанишин, Демчук, А. Коморовський; по $3.00: А. Ґула, Є. Дуткевич, Гаврилюк; по $2.00: Р. Волошин. Разом — $457.00.

Разом у цьому списку — $947.00.

Щиро дякуємо всім жертводавцям

Управа Станиці Братства
кол. Вояків І-ої УД УНА в Торонті

СТАТУТ
ОБ'ЄДНАННЯ Б. ВОЯКІВ УКРАЇНЦІВ В АМЕРИЦІ
(Із змінами, прийнятими на 10-му Делеґатському З'їзді, 11. X. 1969)

I. Назва Організації:

Організація називається: Об'єднання бувших Вояків Українців в Америці (в скороченні — ОбВУА).

II. Осідок і терен діяльности:

Осідком Організації є місцевість, яку усталює З'їзд Делеґатів на протяг одної каденції. Тереном діяльности є Злучені Держави Північної Америки.

III. Мета Організації:

Об'єднання б. Вояків Українців в Америці діє на засадах християнської та загально-людської етики та конституції Злучених Держав Північної Америки і має завдання:

1. Об'єднувати всіх бувших вояків українців на принципі позапартійности та на традиції визвольних змагань за самостійну соборну українську державу.

2. Плекати серед своїх членів організаційну дисципліну та солідарність, військово-лицарські чесноти і громадську толерантність, як також плекати серед своїх членів визвольницькі й військові традиції та пропаґувати їх серед громадянства а передусім серед молоді.

3. Організувати і давати матеріяльну і моральну допомогу своїм членам та їхнім родинам, воєнним ветеранам і вдовам та сиротам по них.

4. Збирати та зберігати воєнно-історичні пам'ятки визвольних змагань і видавати військову літературу.

5. Включитися в американську державну оборонну акцію проти атаки із зовні та боротьби з комунізмом.

IV. Способи:

Для осягнення повищих завдань ОбВУА веде культурно-освітню працю, головно в ділянці військовій, за поміччю курсів, доповідей, видавництв, мистецьких гуртків і т. п., творить економічні підприємства, набуває рухоме і нерухоме майно.

V. Членство (роди, права і обов'язки):

Члени ОбВУА діляться на фізичних і правних. Фізичні члени діляться на 1) дійсних і 2) почесних.

1. Дійсним членом може бути кожний морально незаплямлений бувший вояк українець, американський громадянин або кандидат на нього, який визнає мету організації (уст. III. статуту).

Також б. вояк неукраїнської національности може бути дійсним членом ОбВУА, якщо брав участь у визвольних змаганнях українського народу та й надалі стоїть на становищі самостійности і суверенности української держави. Дійсні члени вступають до Організації у своєму місцевому відділі складаючи власноручно підписану вступну заяву із поданням двох свідків

членів ОбВУА, — а де немає відділу, у відділі найближчої місцевости. В разі нейрийняття відділом ОбВУА кандидата в члени, він може відкликатися до Головної Управи, яка остаточно рішає про прийняття.

2. Почесним членом може бути кожний член ОбВУА, або нечлен українець, а також неукраїнець, який положив особисті заслуги при будові української державности, для української справи або для розвитку ОбВУА. Почесне членство надається на внесення Головної Управи З'їздом Делеґатів — 3/4 голосами приявних делеґатів. Над внесенням немає дискусії. Почесне ілenство є досмертне за вийнятком випадків передбачених в уступі статуту про втрату членства.

3. Правними членами можуть бути комбатантські організації, які нараховують неменше 20 членів та які заявлять своє приступлення до ОбВУА як автономні одиниці. Відносно їх прийняття і відклику від відмовного рішення Головної Управи ОбВУА зобов'язують аналогічні постанови наведені при кінці відступу 1. Члени таких автономних одиниць стають автоматично фізичними членами ОбВУА з приналежністю до Відділів ОбВУА, які діють у даних місцевостях. Кожний такий фізичний член автономної одиниці зобов'язаний платити до приналежного Відділу ОбВУА половину членського внеску встановленого для дійсних членів ОбВУА. Представник кожної автономної одиниці входить у склад Головної Управи ОбВУА як один із заступників Президента. Його обирає на цей пост З'їзд Делеґатів ОбВУА на пропозицію Головної Управи відносної організації. Автономні одиниці звітують Головній Управі ОбВУА при кінці кожного року про свою діяльність і повідомляють Головну Управу ОбВУА про свої Загальні Збори, на які Головна Управа може відрядити своїх представників.

4. Кожний член ОбВУА має право: а) активного і пасивного вибору, б) користати з моральної і матеріяльної допомоги, в) носити відзнаку організації.

5) Кожний член має обов'язок: а) все та всюди плекати і обороняти честь українського і американського імени, б) виконувати постанови статуту і підчинятись рішенням керівних органів організації, в) брати участь у праці організації, г) платити членські внески і ґ) мати членську виказку і відзнаку ОбВУА. Члени, які не одержують заробітної платні та взагалі находяться у поганому матеріяльному положенні, можуть бути Управою Відділу, на підставі письмового прохання, звільнені від плачення членського внеску частинно а то й в цілости.

6. Членство тратиться через: а) смерть, б) виступлення, в) виключення. Кожний член має право виступити з організації за зложенням письмової заяви Управі свого Відділу та при звороті виказки і відзнаки, за яку отримає зворот вплаченої належности. Виступивший член відповідає за всі прошові зобов'язання супроти Відділу та може бути потягнений із-за них до судової відповідальности.

Виключення члена наступає, коли він: а) діє на шкоду організації. б) зробив карний протинаціональний або протигромадський вчинок, стверджений Побратимським Судом, в) був покараний державним судом за не-

чесний або протиморальний вчинок, г) не платив з неоправданих причин, мимо упімнень, членських вкладок за 6 місяців.

В перших двох випадках виключення наступає на підставі рішення Побратимського Суду, до якого член належить, на внесення Управи того ж Відділу. Виключений має право відклику 14 днів до Головного Побратимського Суду, якого рішення є остаточне. В двох наступних випадках рішає невідклично Управа Відділу. Виключений член із-за невплачених вкладок набуває знова членські права після вирівняння, згл., управлення всіх залеглостей.

VI. Керівні Органи ОбВУА:

Керівними органами ОбВУА є: 1) З'їзд Делеґатів, 2) Головна Управа, 3) Головна Рада, 4) Головна Контрольна Комісія, 5) Головний Побратимський Суд.

1) З'їзд Делеґатів є найвищим законодатним та контрольним органом організації. До його компетенції належить: а) схвалювати статут та переводити в ньому зміни, б) вибирати керівні органи організації за винятком Головної Ради і переводити оцінку їх діяльности та уділювання їм абсолюторії, в) давати керівним органам напрямні в їх праці, г) затверджувати бюджет ОбВУА, ґ) рішати про висоту вписового і членської вкладки та відсотковий їх розподіл поміж Головною Управою а Відділами, д) іменувати почесних членів, е) рішати про прапор та організаційну відзнаку, є) рішати про розв'язання організації.

В склад З'їзду Делеґатів з рішаючим голосом входять: а) представники членів Відділів у числі — по одному від кожної розпочатої десятки своїх членів, б) всі члени Головної Ради, в) всі члени та їх заступники головних керівних органів ОбВУА після уділення абсолюторії. Віддалені від місця З'їзду Делеґатів Відділи, згл. їхні делеґати, можуть передати своє представництво на З'їзді Делеґатів дійсним членам ОбВУА інших Відділів з тим, що один делеґат може кумулювати найбільше два голоси. Те саме стосується Делеґатів поодиноких Відділів, які із-за будьяких причин не можуть особисто взяти участи в З'їзді Делеґатів.

З'їзд Делеґатів є звичайний і надзвичайний. Звичайний З'їзд Делеґатів відбувається раз на два роки, не пізніше, як в місяці квітні. Його скликає Головна Управа письмовим повідомленням Відділів, почесних членів та членів Головної Ради не менше 14 днів перед речинцем З'їзду Делеґатів із поданням дати, місця, години і порядку нарад. До правосильности З'їзду Делеґатів конечна приявність щонайменше половини зголошених делеґатів. Але якщо в означенім часі цієї скількости не буде, то З'їзд Делеґатів буде правосильним в одну годину пізніше при кожній кількости делеґатів.

Надзвичайний З'їзд Делеґатів скликує Головна Управа на жадання Головної Контрольної Комісії або більшости всіх Відділів не пізніше до 60 днів від отримання на письмі жадання із поданням мотивів та порядку нарад. Спосіб скликання Надзвичайного З'їзду Делеґатів є такий сам, як при звичайному та його кворум є таке саме. Головна Управа не може відмовити домаганню скликання Надзвичайного З'їзду Делеґатів.

Рішення на тих З'їздах Делеґатів западають з правила більшістю голосів приявних делеґатів, за винятком зміни статуту та іменування почесних членів, для яких є конечна кількість голосів передбачених у відповідних уступах цього статуту та розв'язання організації, до якої потрібно 3/4 голосів.

З'їзди Делеґатів вибирають президію в складі 3-ох членів і 2-ох секретарів, яка ними проводить та передає списаний протокол З'їзду Делеґатів новообраному президентові ОбВУА.

Вибраним до Головної Управи ОбВУА може бути кожний член, навіть неприявний на З'їзді, але тільки тоді, коли зложив на це письмову згоду.

2. **Головна Управа** складається з Головної Президії, до якої входять: президент, його заступники, два секретарі і скарбник та членів референтів — організаційного, культурно-освітнього, архіву-музею і суспільної опіки. В міру потреби президія може покликати ще й інші референтури і обсадити їх кооптованими членами ОбВУА. Якщо з Головної Управи вибуде якийсь член (за винятком президента), тоді президія має право кооптувати на його місце когось іншого. Якщо якийсь член Головної Управи не сповняє своїх обов'язків, то тоді керівні органи ОбВУА на своєму пленарному засіданні мають право на внесення президента ОбВУА, того члена усунути з Головної Управи та доручити президії покликати на його місце когось іншого. Члени Головної Управи є відповідальні за працю перед З'їздом Делеґатів. Президія Головної Управи є виконним органом З'їзду Делеґатів — вона кермує цілим діловодством організації в межах постанови статуту та рішень і вказівок З'їзду Делеґатів. Головна Управа є контрольним органом над Відділами, контролю ту може переводити кожного часу за посередництвом одного або більше своїх членів та дає доручення і затверджує вибір керівних органів.

На випадок, якщо Управа якогось Відділу не виконує своїх обов'язків згідно із статутом, або не виконує доручень Головної Управи з неоправданих причин, то тоді Головна Управа має право таку Управу Відділу завісити у виконуванні її обов'язків і на її місце тимчасово, аж до часу Надзвичайних Зборів Відділу, призначити нову. Завішена Управа Відділу має право відклику до 14 днів до Головного Побратимського Суду, до часу його рішення не може відбутися вибір нової Управи. До важности рішень Головної Управи треба приявности половини її членів, а рішення западають звичайною більшістю голосів. На випадок рівности голосів — вирішним є голос президента. Зі засідань Головної Управи списується протокол, який підписують президент, згл. його заступник та рекордовий секретар. Рекордовий секретар веде книгу протоколів із засідань Головної Управи та книгу її рішень, які зберігаються в екзекутивного секретаря.

Назовні репрезентує організацію Президент, згл. його заступник.

Вибір Головної Управи на З'їзді Делеґатів наступає в той спосіб, що окремо переводиться вибір президента, опісля його заступників, двох секретарів та головного скарбника а в кінці решту її членів.

3. **Головна Рада** є дорадчим органом Головної Управи. Вона складається: а) почесних членів ОбВУА, б) генералів української армії — членів ОбВУА. Головна Рада сама устійнює свій склад на підставі списка предло-

женого її головою. Він, згл. його заступник, бере участь в засіданнях Головної Управи. Інші члени Головної Ради беруть в засіданнях пленарних керівних органів ОбВУА.

4. **Головна Контрольна Комісія** складається з трьох членів і двох заступників членів, вибраних З'їздом Делеґатів. Завданням її є переводити контролю цілої діяльности Головної Управи та переведеної контролі списувати протокол. Головна Контрольна Комісія здає звіт перед З'їздом Делеґатів та ставить відповідні внески. Голова, згл. його заступник, беруть участь в засіданнях Головної Управи. — Обраний на першому місці Головної Контрольної Комісії член стає її головою. Дальші функції як заступника голови, секретаря тощо розприділюють поміж себе члени Комісії.

5. **Головний Побратимський Суд** складається з голови та шістьох членів, вибраних З'їздом Делеґатів. Він рішає в спірних справах між членами Головних Керівних Органів, між відділами та діє, як відкличний суд від рішень Відділових Побратимських Судів. Рішення Головного Побратимського Суду западають у приявности трьох його членів, покликаних головою, але поодинокі підготовчі праці можуть бути передані головою до виконання поодиноким головним суддям. Відносно уконституування Головного Побратимського Суду зобов'язують аналогічні постанови про Головну Контрольну Комісію.

Головний Побратимський Суд діє на підставі Правильника затвердженого на пленарному засіданні Головних Керівних Органів ОбВУА.

6. Каденція Головної Управи, Головної Контрольної Комісії та Головного Побратимського Суду триває два роки. Члени Головної Ради перестають ними бути з хвилиною втрати членства ОбВУА.

VII. Фінансові справи:

Матеріяльні засоби, потрібні до осягнення намічених тим статутом завдань організації, складаються з таких джерел:

1) Одноразового вписового від кожного члена у висоті визначеній З'їздом Делеґатів на протяг одної каденції;

2) членських внесків у висоті встановленій З'їздом Делеґатів на протяг одної каденції;

3) добровільних жертв, збірок та дотацій;

4) доходів з власних підприємств та імпрез.

VIII. Відділи:

В місцевостях, де находяться принаймні п'ятьох бувших вояків українців твориться Відділ ОбВУА. З місцевостей, в яких немає потрібної кількости до заложення Відділу, бувші вояки можуть вписуватися в члени у Відділі найближчої місцевости. Діяльність Відділу спирається на постановах уст. II, IV, V у цього статуту. В одній місцевости може бути тільки один Відділ.

Керівними органами Відділу є: 1) загальний збір членів, 2) Управа, 3) Контрольна Комісія і 4) Побратимський Суд.

1) **Загальний Збір** членів Відділу відбувається раз в році в місяці грудні. Його скликує Управа Відділу, повідомляючи членів щонайменше 14 днів наперід з заподанням дати, години, місця та порядку нарад.

Збір є правосильний, якщо в означеній годині є приявна половина членів або в годину пізніше без огляду на кількість присутних. Надзвичайний збір Управа є обов'язана скликати найдалі до днів 30 від часу отримання писемного жадання Контрольної Комісії, половина членів Відділу або Головної Управи ОбВУА. Загальний Збір членів Відділу є найвищим внутрішним законодатним та контрольним органом Відділу. Його рішення безумовно зобов'язують усіх членів. Рішення, що противиться постановам цього статуту, З'їзду Делеґатів або Головної Управи є неважні. Оречення в цій справі належить Головній Управі. До компетенції загального збору членів Відділу належить уділення абсолюторії уступаючій Управі, Контрольній Комісії, вибір Керівних Органів Відділу та Делеґатів на З'їзд Делеґатів і рішення в справі надзвичайних матеріяльних обтяжень членів на потреби Відділу. Загальним збором провадить вибрана ним президія, яка веде протокол нарад та передає його ново-вибраному голові Відділу.

2) **Управа Відділу**, вибрана звичайною більшістю голосів, складається: а) з голови, б) двох заступників голови, в) секретаря, г) скарбника та членів Управи в кількости залежній від потрібних Відділові референтів. Окремо вибирається голову та його заступників, а окремо всіх членів Управи. Якщо від часу каденції якийсь член управи (за вийнятком голови) вибуде з неї, то Управа може покликати на його місце одного з членів Відділу. Управа веде діловодство Відділу та має обов'язок стояти на сторожі статуту, виконуючи всі рішення і доручення загального збору членів і Головної Управи. Управа має обов'язок здавати що три місяці Головній Управі звіт зі своєї діяльности та кожночасно повідомляти її про персональні зміни у Відділі. Відділ є репрезентований назверх головою, згл. його заступниками.

3) **Контрольна Комісія** складається з трьох членів та одного заступника, вибраних загальним збором членів. Перший вибраний є головою Контрольної Комісії. Компетенції Контрольної Комісії очеркує уст. VI статуту.

4) **Побратимський Суд** складається з трьох членів і одного заступника, вибраних загальним збором. Перший вибраний є головою суду. Побратимський суд має завдання вирішувати спори між членами, між Управою та членами. Справи до Побратимського Суду передається за посередництвом Управи Відділу. Від рішення Побратимського Суду прислуговує право відклику до Головного Побратимського Суду до днів 14 від дня доручення рішення на письмі. Рішення Побратимського Суду мусить бути умотивоване. Побратимський Суд може виносити такі рішення: 1) упімнення, 2) догана, 3) виключення з організації. Присуд Побратимського Суду має бути поданий до відома Головній Управі. Каденція керівних органів Відділу триває один рік.

IX. Допоміжні Жіночі Секції:

Для осягнення цілей Організації (головно ділянці Суспільної Опіки, культурно-освітній та господарській) покликується при Відділах Допоміжні Жіночі Секції, які мають за завдання допомагати Управі в її праці. До Секції можуть належати в першу чергу дружини, доньки та своячки членів ОбВУА, а далі жінки, що визнають засади Організації з уст. III цього статуту. Секції творяться з ініціятиви Управи Відділу. Секція вибирає з-поміж своїх членів голову, її заступницю та секретарку. Голова Секції, згл. її заступниця, беруть участь з дорадчим голосом у засіданнях Управи Відділу. Членство в Секції є добровільне та не є зобов'язане ніякими матеріяльними обтяженнями.

X. Печатка Організації:

ОбВУА вживає округлу печатку з емблемою Організації, довкола якої є назва Організації в мовах українській і англійській. Величину печаті та її склад устійнює Головна Управа.

XI. Розв'язання Організації:

Розв'язання ОбВУА наступає на підставі рішення З'їзду Делеґатів. До важности того рішення потрібна є скількість 3/4 голосів приявних делеґатів. Останній З'їзд Делеґатів рішає про майно ОбВУА. Всі акти передаються до українського музею. Ліквідацію переводить остання Головна Управа, згл. вибрана З'їздом Делеґатів Ліквідаційна Комісія у складі 7 до 11 осіб.

XII. Тексти Статуту:

Цей Статут є списаний в мовах українській та англійській і оба тексти уважається за автентичні.

ЗБІРКА НА ВІДНОВЛЕННЯ МОГИЛ
ПЕРЕВЕДЕНА МИХАЙЛОМ ДИЦЬОМ У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ

Степан Дицьо	$5.00
Михайло Дицьо	5.00
Степан Ящук	5.00
Петро Зарицький	5.00
Евген Романюк	5.00
Евстахій Цибак	1.00
Нечітке	1.00
Д. Волошин	1.00
О. Романчак	1.00
О. Леньо	1.00
Іван Баланчук	1.00
Іван Квичельнницький	2.00
Микола Матушкевич	2.00
Григорій Войтечко	2.00
Петро Щерба	3.00
Разом	**$40.00**

Збірщик Михайло Дицьо

Управа Братства Броди-Лев щиро дякує п. М. Дицьові за його корисний труд! Хто наступний?

БРОДИ - ЛЕВ — НЬЮ ЙОРК
Зеленосвяточна збірка на Охорону Воєнних Могил
за 1968 і 1969 роки.

	1968	1969	Разом
Ню Йорк, Н. Й.	$455.47	$400.08	$855.55
Ґлен Спей	156.95	190.94	348.89
Гантер, Н. Й.	95.30	87.63	182.93
Нюарк, Н. Дж.	187.53	232.22	
		46.46	466.21
Вашінґтон, Д. С.	29.03		29.03
Рочестер, Н. Й.	250.00	269.79	519,79
Клівеленд, Огайо	175.92	384.16	560.08
Бофало, Н. Й.	236.00	200.10	436.10
Філядельфія, Па.	393.97	515.78	908.75
Ню Гейвен, Конн.	95.00	129.36	224.36
Амстердам, Н. Й.	38.00	51.70	89.70
Ютика, Н. Й.	46.00	42.45	88.45
Мілвокі, Віск		20.00	20.00
Брічпорт, Конн.	32.95		32.95
Гартфорд, Конн.		57.75	57.75
Детройт, Міч.		37.50	37.50
Чікаґо, Ілл.		163.02	163.02
Вільмінґтон		40.00	40.00
	$2.192.12	$2.868.94	$5.061.06

Для Кр. Управи 1 УД - УНА $1.012.21

Ню Йорк, дня 22-го листопада 1969 р. Остало $4.048.85

(—) Григорій Яремчук, фін. реф.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

Англія	1:10.0	0:5:0	ЗСА	5.00 дол.	1.00
Австрія	100 австр. шіл.	20	Канада	5.00 дол.	1.00
Арґентіна	670 пез.	120	Німеччина	20 н. м.	3.50

U. S. A.: $ 1.50
Canada: $ 1.50

